INFORMACJA O SYTUACJI BANKÓW W OKRESIE I-IX 2014 R.

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
WARSZAWA, 2014

Opracowanie:

Andrzej Kotowicz

przy współpracy
Departamentu Bankowości Komercyjnej i Specjalistycznej oraz Instytucji Płatniczych

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

SPIS TREŚCI

NAJWAŻNIEJSZE SPOSTRZEŻENIA I WNIOSKI 4

1. POZYCJA KAPITAŁOWA 11

2. POZYCJA PŁYNNOŚCIOWA 14

3. WYNIKI FINANSOWE 15

4. GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU 19

5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA 26

6. STRUKTURA WALUTOWA I TERMINÓW PŁATNOŚCI BILANSU 29

7. JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO 31

SPIS TABEL 35

NAJWAŻNIEJSZE SPOSTRZEŻENIA I WNIOSKI[1]

Sytuacja sektora bankowego w okresie I-IX 2014 r. pozostawała stabilna, czemu sprzyjało ożywienie gospodarki oraz środowisko rekordowo niskich stóp procentowych.

Utrzymanie mocnej bazy kapitałowej

Obowiązujące od 1 stycznia br. nowe zasady dotyczące adekwatności kapitałowej określone przez tzw. pakiet CRR/CRD IV nie spowodowały zasadniczych zmian w poziomie adekwatności kapitałowej polskiego sektora bankowego, co wynika z wysokiej jakości kapitałów zgromadzonych przez polskie banki.

W okresie I-IX br. odnotowano zwiększenie funduszy własnych sektora bankowego (na koniec września br. fundusze własne sektora wyliczone według nowych zasad wyniosły 146,5 mld zł i były o 5,7% wyższe od funduszy na koniec ub.r. wyliczonych według starych zasad). Jednocześnie współczynnik kapitału podstawowego Tier I (14,2%), współczynnik kapitału Tier I (również 14,2%), jak też łączny współczynnik kapitałowy (15,4%) kształtowały się na poziomach znacznie przekraczających minimalne wymagania nowych regulacji europejskich.

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej rekomendowane jest utrzymanie mocnej bazy kapitałowej, a w przypadku niektórych banków jej dalsze wzmocnienie, co wynika z poziomu ryzyka już zakumulowanego w bilansach banków, jak też niepewności co do przyszłego rozwoju koniunktury gospodarczej, czy też pozwów składanych przeciwko bankom przez część kredytobiorców.

Dobra sytuacja w zakresie bieżącej płynności banków

Sytuacja w zakresie płynności była dobra. Podstawowe miary płynności pozostają względnie stabilne i utrzymują się na zadowalających poziomach (dodatnia luka płynności krótkoterminowej uległa zmniejszeniu z 155,9 mld zł na koniec ub.r. do 142,4 mld zł na koniec września br., a współczynnik płynności krótkoterminowej obniżył się z 1,50 do 1,42). Jednocześnie w związku z obserwowanym ożywieniem akcji kredytowej odnotowano wzrost relacji kredytów dla sektora niefinansowego do depozytów tego sektora (z 103,0% do 105,0%).

Pomimo zadowalającej sytuacji w zakresie bieżącej płynności, nadal zalecane są działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania oraz realizacja strategii, które będą dobrze wkomponowane w uwarunkowania zewnętrzne.

Poprawa wyników finansowych

Zrealizowany w okresie I-IX br. wynik finansowy netto sektora bankowego okazał się znacząco wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. (wynik finansowy netto wyniósł 13 048 mln zł i był o 1 224 mln zł, tj. o 10,4% wyższy niż w ub. r.). Poprawę wyników odnotowano zarówno w bankach komercyjnych, jak i spółdzielczych, choć obraz sytuacji nie był jednorodny (poprawę wyników odnotowano w 365 podmiotach, które skupiały 70,5% aktywów sektora; 13 podmiotów wykazało stratę w łącznej wysokości 47 mln zł).

Poprawa wyników sektora nastąpiła dzięki zwiększeniu wyniku działalności bankowej, którego wzrost przewyższył wzrost kosztów działania oraz ujemnego salda odpisów i rezerw, jak też obniżenie wyniku zrealizowanego na pozostałych przychodach i kosztach.

[1] Uwaga: wszystkie dane prezentowane w „Informacji" pochodzą z bazy danych z dnia 30 października 2014 r. w związku z czym nie uwzględniają późniejszych korekt.

Wzrost wyniku działalności bankowej (o 2 728 mln zł; o 6,6%) był konsekwencją silnego wzrostu wyniku odsetkowego (o 3 483 mln zł; 14,0%), przy jednoczesnym obniżeniu wyniku z tytułu opłat i prowizji (-190 mln zł; -1,8%) oraz wyniku z pozostałej działalności bankowej (-565 mln zł; -9,4%). Poprawa wyniku odsetkowego była konsekwencją zakończenia procesu dostosowania polityki depozytowo-kredytowej banków do działania w warunkach środowiska niskich stóp procentowych, w rezultacie czego nastąpiła silna redukcja kosztów odsetkowych (5 051 mln zł; 23,3%), której towarzyszyło znacznie niższe obniżenie przychodów odsetkowych (1 567 mln zł; 3,4%). Nieznaczne obniżenie wyniku z tytułu opłat i prowizji należy wiązać m.in. ze zmianami polityki rachunkowości w zakresie ujmowania wynagrodzeń z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych, co działało w kierunku jego obniżenia, czemu banki przeciwdziałały w drodze zwiększenia części opłat i prowizji. Z kolei zmniejszenie wyniku z pozostałej działalności bankowej wynikało ze zmniejszenia zysków z tytuły sprzedaży portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (z drugiej strony uwagę zwraca wzrost przychodów z tytułu dywidend).

Koszty działania uległy marginalnemu zwiększeniu (o 85 mln zł; 0,5%) na skutek zwiększenia opłat na BFG, wydatków na informatykę, wynagrodzeń oraz kosztów marketingu. Z drugiej strony obserwowano obniżenie kosztów usług obcych oraz kosztów pracowniczych związanych z emeryturami.

Wzrost salda odpisów i rezerw (o 387 mln zł; 6,9%) wynikał głównie ze zwiększenia odpisów na kredyty konsumpcyjne, pozostałe kredyty dla gospodarstw domowych oraz zwiększenia odpisów z tytułu aktywów niefinansowych i skali tworzonych rezerw. Z drugiej strony, odnotowano zmniejszenie odpisów na należności od sektora przedsiębiorstw oraz wzrost dodatniego wyniku z tytułu IBNR.

Konsekwencją wzrostu wyników finansowych była poprawa podstawowych miar efektywności działania, a w szczególności wzrost zrealizowanej marży odsetkowej (z 2,73 do 2,90), obniżenie wskaźnika kosztów (z 52,8 do 50,4) oraz wzrost ROE (z 10,4 do 11,0).

W kolejnych okresach kluczowe znaczenie dla kształtowania wyników finansowych banków będzie miał rozwój koniunktury w polskiej gospodarce, co z jednej strony będzie wpływało na sytuację finansową kredytobiorców, a z drugiej na popyt na kredyt i produkty bankowe. Jednocześnie wydaje się, że obserwowane w ostatnich okresach przyspieszenie wzrostu gospodarki wraz z dokonanym dostosowaniem banków do środowiska niskich stóp procentowych oraz zmian regulacyjnych, powinno sprzyjać stabilizacji lub dalszej poprawie wyników banków.

Wzrost skali działania sektora bankowego, istotny wzrost udziału inwestorów krajowych

W okresie I-IX br. odnotowano silny wzrost sumy bilansowej (o 132,0 mld zł, tj. o 9,4%; skorygowany 124,4 mld zł, tj. o 8,8%). Należy jednak mieć na uwadze, że około połowy tego przyrostu wynikało ze zwiększenia sumy bilansowej banku państwowego w związku z okresowym napływem lokat sektora rządowego oraz z zawarcia przez PKO BP transakcji mającej na celu wspomagać proces przejęcia Nordea Bank Polska. Głównymi obszarami przyrostu po stronie aktywów były kredyty dla sektora niefinansowego, portfel obligacji skarbowych i należności od banków, a po stronie zobowiązań depozyty gospodarstw domowych oraz zobowiązania wobec sektora budżetowego i finansowego.

Banki kontynuowały działania zmierzające do wzrostu efektywności w drodze optymalizacji zatrudnienia i sieci sprzedaży, w rezultacie czego doszło do umiarkowanego zmniejszenia liczby zatrudnionych w sektorze bankowym (o 1,6 tys. osób) oraz sieci sprzedaży (o 76 placówek).

Poziom koncentracji mierzonej udziałem w aktywach sektorach zwiększył się (udział 5-ciu największych banków w aktywach sektora wzrósł z 46,1% do 48,2%, a 10-ciu największych z 67,3% do 69,1%), na co miały wpływ wskazane już znaczne przyrosty sumy bilansowej w dwóch dużych bankach. Jednak poziom koncentracji mierzonej udziałem w kredytach i depozytach nie uległ większej zmianie.

W strukturze własnościowej sektora odnotowano znaczący wzrost udziału w aktywach banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych (z 36,8% do 40,5%), co wynikało ze wskazanego wyżej przejęcia kontroli przez PKO BP nad Nordea Bank Polska oraz wzrostu sumy bilansowej banku państwowego.

Przyspieszenie tempa wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego

Po obserwowanym w ub.r. spowolnieniu tempa wzrostu akcji kredytowej, w okresie I-IX br. odnotowano jej ponowne ożywienie (wartość kredytów ogółem zwiększyła się o 59,9 mld zł, tj. o 6,2%, a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 54,0 mld zł, tj. o 5,5%). Oznacza to, że odnotowany przyrost kredytów był o blisko 70% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. (był też wyższy niż w całym ub.r.).

Głównymi obszarami wzrostu były kredyty dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. W mniejszym stopniu wzrosły również kredyty dla sektora finansowego (głównie w I kwartale) oraz kredyty dla sektora budżetowego (w III kwartale).

Przyrost kredytów gospodarstw domowych (o 28,2 mld zł, tj. 5,1%; skorygowany 24,3 mld zł, tj. 4,3%) był o około 40% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. Jednocześnie stan akcji kredytowej zwiększył się we wszystkich obszarach.

Przyrost kredytów mieszkaniowych (o 14,1 mld zł, tj. 4,2%; skorygowany 10,5 mld zł, tj. 3,1%) był nieco wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. Przyrost byłby wyższy, gdyby nie transakcja sprzedaży portfela „złych" kredytów, jaką przeprowadził jeden z banków. Kontynuowany był pozytywny trend eliminacji sprzedaży kredytów walutowych, w rezultacie czego po raz pierwszy od końca 2001 r. udział kredytów walutowych obniżył się poniżej 50% i na koniec września br. wynosił 47,1%. Za zjawiska niekorzystne należy uznać utrzymujący się wysoki udział w sprzedaży kredytów o LTV przekraczającym 80% oraz nadmiernie wydłużone okresy kredytowania. Do szczególnie niekorzystnych praktyk występujących przy udzielaniu niektórych kredytów, należy zaliczyć przyjmowanie do wyliczania zdolności kredytowej kosztów utrzymania na poziomie minimum socjalnego lub niższym, niedostosowane DTI do faktycznej sytuacji dochodowej kredytobiorców oraz niedoszacowanie ryzyka stopy procentowej (udzielenie kredytu mieszkaniowego w przypadku którego po uregulowaniu raty spłaty kredytobiorcy pozostałyby środki na poziomie minimum socjalnego lub niższym oznaczałoby brak możliwości realizacji przez gospodarstwo domowe większych wydatków oraz tworzenia oszczędności, jak też konieczność wieloletniego zaspokajania potrzeb na generalnie niskim poziomie i nie pozostawiałoby żadnego marginesu na wypadek pogorszenia jego sytuacji dochodowej). W kontekście wzrostu kredytów mieszkaniowych należy dodać, że sytuacja na rynku mieszkaniowym była relatywnie korzystna. Z jednej strony obserwowano rekordowo wysoki poziom sprzedaży mieszkań na rynku pierwotnym, któremu towarzyszyła względna stabilizacja cen, a z drugiej silny wzrost inwestycji na rynku mieszkaniowym (sprzyjał temu stabilny poziom kosztów budowy oraz wysoki poziom rentowności typowych projektów deweloperskich). W tym kontekście należy też zwrócić uwagę na potencjalne ryzyko związane z rekordowo niskimi stopami procentowymi, które w połączeniu z regulacyjnym złagodzeniem polityki kredytowej (wydłużeniem okresu możliwego do uwzględniania przy wyliczaniu zdolności kredytowej do 30 lat) może prowadzić do wzrostu cen nieruchomości nieuzasadnionego wzrostem kosztów budowy oraz realnych wynagrodzeń gospodarstw domowych, a wynikającym jedynie z silnego wzrostu zdolności kredytowej (dla części potencjalnych klientów wzrost ten wynosi 20-30% lub więcej w stosunku do tego, jaki miał miejsce przed silną redukcją stóp procentowych NBP i przed nowelizacją Rekomendacji S; wzrost zdolności kredytowej może być dodatkowo wzmocniony przez zaniżenie kosztów utrzymania w celu jej wyliczenia). To z kolei może skutkować faktycznym ograniczeniem dostępności do rynku mieszkaniowego dla przeciętnych gospodarstw domowych (mierzonym poziomem ich dochodów, a nie ich zdolności kredytowej w środowisku rekordowo niskich stóp procentowych), jak też prowadzić do ich nadmiernego zadłużenia oraz do stopniowej akumulacji nadmiernego ryzyka w sektorze bankowym i gospodarce.

Po obserwowanym w I kwartale br. zmniejszeniu stanu kredytów konsumpcyjnych, w II i III kwartale doszło do ponownego wzrostu akcji kredytowej. W rezultacie, w okresie I-IX br. wartość portfela tych kredytów uległa zwiększeniu (o 5,0 mld zł, tj. o 4,0%; skorygowany 4,8 mld zł, tj. o 3,8%), a odnotowany przyrost akcji kredytowej był ponad dwukrotnie wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. Zwiększenie stanu portfela obserwowane było wśród wszystkich raportowanych kategorii z wyjątkiem kredytów samochodowych, których stan uległ obniżeniu. Ożywienie akcji kredytowej należy wiązać z nowelizacją Rekomendacji T (uelastyczniła dotychczasowe rozwiązania, jak też skutkowała „powrotem na rynek" banków, które ze względu na wcześniejsze rozwiązania regulacyjne przeniosły działalności kredytową do innych podmiotów działających w ramach macierzystej grupy) oraz ze zmniejszeniem transakcji sprzedaży portfeli „złych kredytów" (zjawisko to było jedną z głównych przyczyn zmniejszenia stanu kredytów w latach 2011-2012). Zwiększeniu skali akcji kredytowej sprzyjały też ożywienie gospodarki, dokonane w ubiegłych okresach obniżenie oprocentowania kredytów oraz poprawa jakości kredytów, co przełożyło się na pewien wzrost popytu na kredyt i zwiększenie jego podaży (m.in. w drodze uproszczenia wymagań dokumentacyjnych, zwiększenia maksymalnej kwoty kredytu i wydłużenia okresu spłaty). Ponadto, niektóre banki dokonały modyfikacji strategii działania w kierunku większego udziału krótkoterminowych kredytów dla klientów detalicznych.

Tempo wzrostu pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (głównie operacyjnych i inwestycyjnych dla drobnych przedsiębiorców) uległo przyspieszeniu, a odnotowany przyrost tych kredytów (9,1 mld zł, tj. 9,9%; skorygowany około 9,0 mld zł, tj. 9,7%) był blisko dwukrotnie wyższy niż w analogicznym okresie ub.r.

Poprawa koniunktury gospodarczej przełożyła się na znaczny przyrost akcji kredytowej w obszarze kredytów dla przedsiębiorstw (24,5 mld zł, tj. 8,8%; skorygowany 22,7 mld zł, tj. 8,1%), który był ponad trzykrotnie wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. Zwraca przy tym uwagę, że przyrost zadłużenia dokonał się zarówno w obszarze kredytów dla dużych przedsiębiorstw, jak i kredytów dla MSP, które w II połowie ub.r. wykazywały tendencje stagnacyjne. W kolejnych okresach zachodzi szansa na kontynuację ożywienia akcji kredytowej, co wynika z poprawy koniunktury gospodarczej, rekordowo niskich stóp procentowych, rządowego programu Portfelowej Linii Gwarancyjnej De Minimis oraz stabilizacji jakości portfela kredytowego, co sprzyja zwiększeniu popytu na kredyt oraz jego podaży. Głównym źródłem potencjalnego zagrożenia dla realizacji tego scenariusza jest niepewność co do trwałości i siły ożywienia w strefie euro, jak też eskalacja kryzysu na Ukrainie, co może mieć niekorzystny wpływ na gospodarkę oraz skłonność przedsiębiorstw do zwiększania aktywności i inwestycji.

Dynamika kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce nadal pozostaje wyraźnie wyższa niż w większości krajów UE, zwłaszcza w strefie euro (na koniec września br. roczne tempo wzrostu kredytów dla gospodarstw domowych w strefie euro wynosiło -0,5%, kredytów konsumpcyjnych -1,0%, mieszkaniowych -0,1%, a kredytów dla przedsiębiorstw -2,0% wobec odpowiednio 5,0%; 4,8%; 4,2%; 7,5% w Polsce).

Stabilizacja jakości portfela kredytowego

W okresie I-IX br. jakość portfela pozostała stabilna. Wprawdzie stan kredytów zagrożonych nieznacznie wzrósł (o 1,3 mld zł, tj. 1,8%; rok/rok o 1,0 mld zł, tj. 1,4%), ale ich udział w portfelu obniżył się (z 7,4% na koniec ub.r. do 7,1% na koniec września br.). Obraz sytuacji nie jest jednak jednorodny i w niektórych bankach obserwowano pogorszenie jakości portfela kredytowego. W szczególności, należy odnotować pogorszenie jakości portfela kredytowego w sektorze banków spółdzielczych, przejawiające się zwiększeniem stanu kredytów zagrożonych (o 0,6 mld zł, tj. o 18,3%) oraz ich udziału w kredytach ogółem (z 5,9% do 6,4%).

W portfelu kredytów mieszkaniowych odnotowano umiarkowany wzrost stanu kredytów zagrożonych (o 0,6 mld zł, tj. o 5,5%; rok/rok o 1,2 mld zł, tj. o 12,4%) oraz nieznaczny wzrost ich udziału w portfelu (do 3,2%). Z drugiej strony, obserwowano stabilizację stanu i udziału kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni. Trzeba jednak dodać, że ten pozytywny obraz w znacznym stopniu wynikał z pierwszej dużej transakcji

sprzedaży portfela „złych" kredytów mieszkaniowych, jaką przeprowadził jeden z dużych banków. Obecnie trudno jest stwierdzić, na ile obserwowana stabilizacja jest trwałym zjawiskiem. Niewątpliwie stabilizacji sprzyja środowisko rekordowo niskich stóp procentowych, postępujące ożywienie gospodarcze oraz dokonane w ostatnich okresach wzmocnienie procedur kredytowych. W kontekście relatywnie wysokiej jakości kredytów mieszkaniowych na tle innych portfeli, UKNF stale jednak przypomina, że portfel ten generuje szereg rodzajów potencjalnego ryzyka wynikającego m.in. z dominującej roli tych kredytów w bilansie sektora bankowego, wysokiego udziału kredytów walutowych, wysokiego LTV części portfela kredytowego, kredytów udzielonych w ramach programu „Rodzina na swoim", ograniczonej płynności na rynku nieruchomości, niezadowalających baz danych o rynku nieruchomości i sytuacji finansowej klientów oraz kwestii społecznych i prawnych związanych z realizacją zabezpieczeń.

Jakość kredytów konsumpcyjnych uległa poprawie, przejawiającej się w zmniejszeniu stanu kredytów zagrożonych (o 0,4 mld zł) i ich udziału w portfelu (do 13,8%). W kontekście obserwowanej poprawy, należy jednak mieć na uwadze, że pozytywne obserwacje wynikają z kontynuacji sprzedaży części portfela „złych" kredytów lub przeniesienia ich do ewidencji pozabilansowej (choć zjawisko to ma mniejszą skalę niż w latach ubiegłych). Dodatkowo poprawie jakości kredytów sprzyjał wzrost akcji kredytowej prowadzący do obniżenia udziału kredytów zagrożonych.

Jakość pozostałych kredytów dla gospodarstw mierzona ich udziałem w portfelu pozostała stabilna (10,9%), co wynikało ze znacznego wzrostu całego portfela tych kredytów. Uwagę jednak zwraca relatywnie wysoki przyrost stanu kredytów zagrożonych (1,0 mld zł, tj. o 9,5%), co związane było z ich zwiększeniem w obszarze kredytów udzielonych na bieżącą działalność drobnych przedsiębiorstw, jak też w obszarze kredytów na finansowanie nieruchomości. Przyrost stanu tych kredytów po części wynikał jednak też ze zmian klasyfikacji w jednym z dużych banków.

Jakość kredytów dla sektora przedsiębiorstw uległa poprawie, przejawiającej się w nieznacznym zmniejszeniu stanu kredytów zagrożonych (o 0,1 mld zł; rok/rok o 0,2 mld zł) oraz obniżeniu ich udziału w portfelu (z 11,6% do 10,6%) dzięki znacznemu zwiększeniu stanu całego portfela kredytowego. Pozytywne zjawiska obserwowano zarówno w portfelu kredytów dla dużych przedsiębiorstw, jak i MSP, choć w przypadku MSP zmniejszeniu udziału kredytów zagrożonych towarzyszyło nieznaczne zwiększenie ich stanu.

Obserwowany w ostatnich okresach korzystny obraz sytuacji w zakresie jakości portfela kredytowego wspierany jest przez proces wzrostu aktywności gospodarczej oraz silne złagodzenie polityki pieniężnej, które spowodowało znaczące zmniejszenie kosztów obsługi kredytów, co działa stabilizująco lub prowadzi do poprawy sytuacji finansowej części kredytobiorców.

Zwiększenie stanu najpłynniejszych aktywów

W okresie I-IX br. odnotowano znaczne zwiększenie inwestycji w najpłynniejsze aktywa (o 58,9 mld zł, tj. o 14,4%) oraz wzrost ich udziału w sumie bilansowej (z 29,2% do 30,5%). Przyrost dotyczył należności od banków oraz portfela obligacji skarbowych, podczas gdy stan bonów pieniężnych NBP uległ redukcji. Obserwowany wzrost w znacznym stopniu wynikał jednak z okresowego zwiększenia stanu tych aktywów w banku państwowym (ze względu na wielkość banku zmiana stanu i struktury zgromadzonych w nim środków wywołuje istotne wahania w skali całego sektora bankowego) oraz wskazanej już transakcji zawartej przez PKO BP.

Znaczny wzrost zobowiązań, finansowanie zagraniczne stabilne

Obserwowany w okresie I-IX br. silny wzrost sumy bilansowej znalazł odzwierciedlenie w zwiększeniu zobowiązań (o 120,2 mld zł, tj. 9,6%; skorygowany o 112,7 mld zł, tj. 8,9%). Największy wpływ na wzrost zobowiązań miało okresowe zwiększenie depozytów sektora budżetowego, depozytów gospodarstw

domowych oraz zobowiązań wobec sektora finansowego. Skala przyrostu kapitałów była nieporównywalnie niższa, ale zarazem relatywnie wysoka (o 11,8 mld zł; 7,7%).

Przyrost depozytów sektora niefinansowego (o 34,1 mld zł, tj. 4,4%; skorygowany 31,0 mld zł, tj. 4,0%) był o ponad 40% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r., przy czym większość tego przyrostu nastąpiła w III kwartale br. Przyspieszenie tempa wzrostu odnotowano zarówno w obszarze depozytów gospodarstw domowych (wzrost o 29,5 mld zł, 5,4%), jak i przedsiębiorstw (wzrost o 2,9 mld zł, 1,4%). W kontekście możliwości zwiększenia bazy depozytowej, wyzwaniem dla banków nadal pozostaje środowisko rekordowo niskich stóp procentowych, które powoduje zmniejszenie przyrostu depozytów z tytułu odsetek od już złożonych lokat, a zarazem może wpływać na zmniejszenie skłonności do oszczędzania w bankach oraz prowadzi do poszukiwania alternatywnych form inwestycji (m.in. na rynku nieruchomości i rynku kapitałowym). Z drugiej strony, zwiększeniu stanu oszczędności sprzyja poprawa koniunktury gospodarczej i związany z nią wzrost wynagrodzeń, co pozytywnie wpływa na sytuację finansową części gospodarstw domowych i przedsiębiorstw.

Pomimo okresowych wahań, stan depozytów oraz kredytów sektora finansowego ulokowanych w sektorze bankowym, pozostaje w ostatnich latach względnie stabilny. Wprawdzie w okresie I-IX br. odnotowano zwiększenie stanu tych środków (o 18,7 mld zł, tj. 7,3%; skorygowany 15,3 mld zł, tj. 5,9%), ale większość z tych zmian wynikała ze wskazanej transakcji zawartej przez PKO BP.

Przyrost depozytów sektora budżetowego (o 30,7 mld zł, tj. 55,4%) był jednym z głównych czynników obserwowanego wzrostu zobowiązań sektora bankowego, ale napływ tych środków ma charakter okresowy i jest bardzo silnie skoncentrowany, w rezultacie czego rola depozytów sektora budżetowego w finansowaniu działalności banków pozostaje ograniczona.

W br. niektóre banki dokonały nowych emisji własnych w rezultacie czego odnotowano istotny wzrost stanu tych środków (o 7,9 mld zł, tj. 14,7%), choć rola tego źródła finansowania nadal pozostaje niewielka, a ponadto charakteryzuje się ono bardzo silną koncentracją.

Stan pożyczek podporządkowanych pozostał na poziomie z ub.r., a rola tego źródła finansowania pozostaje marginalna.

Stan finansowania zagranicznego pozostaje względnie stabilny (nominalny wzrost o 13,4 mld zł, tj. 6,2%; skorygowany 9,1 mld zł, tj. 4,1%). Stabilizacja środków nierezydenta w połączeniu ze wzrostem innych zobowiązań oraz sumy bilansowej spowodowała zmniejszenie ich udziału w strukturze zobowiązań (do 16,8%) oraz sumie bilansowej (do 15,0%), co oznacza zmniejszenie uzależnienia od finansowania zagranicznego, a tym samym wzrost stabilności sektora bankowego. W kontekście finansowania zagranicznego, należy odnotować istotną zmianę w strukturze tych środków. O ile dotychczas większość tych środków pochodziła od podmiotów z macierzystej grupy kapitałowej, o tyle w br. odnotowano zmniejszenie stanu tych środków (z 120,1 mld zł na koniec ub.r. do 99,0 mld zł na koniec września br.), co doprowadziło do obniżenia ich udziału w całości środków zagranicznych poniżej 50%. Wynikało to ze zmniejszenia zapotrzebowania na te środki ze strony niektórych podmiotów oraz finalizacji procesu przejęcia Nordea Bank Polska przez PKO BP, w rezultacie czego to bank przejmujący pozyskał odpowiednie finansowanie, które nie jest już wykazywane jako finansowanie od podmiotu z grupy kapitałowej.

Wzrost aktywów i pasywów walutowych, ale zmniejszenie skali niedopasowania walutowego

W okresie I-IX br. odnotowano znaczący wzrost stanu aktywów walutowych (o 41,1 mld zł, tj. o 12,6%) oraz pasywów walutowych (o 38,8 mld zł, tj. o 14,6%). Wynikało to głównie ze wskazanych już zjawisk, tj. transakcji zawartej przez PKO BP oraz zmian w poziomie i strukturze walutowej lokat instytucji sektora rządowego składanych w banku państwowym. W rezultacie nastąpiło zwiększenie udziału aktywów i pasywów walutowych w sumie bilansowej (do odpowiednio 23,8% i 19,9%), ale ujemna luka walutowa sektora bankowego nie uległa większym zmianom (-60,9 mld zł; -4,0% sumy bilansowej).

Znaczący wzrost finansowania długoterminowego

W okresie I-IX br. odnotowano istotny wzrost zobowiązań wymagalnych powyżej 1 roku (z 196,1 mld zł na koniec ub.r. do 259,9 mld zł na koniec września br., tj. o 32,5%) i ich udziału w sumie bilansowej (z 14,0% do 17,0%). Wynikało to jednak głównie z transakcji zawartej przez PKO BP, choć należy odnotować też pozyskanie dodatkowych środków finansowania długoterminowego przez kilka banków.

Umiarkowany wzrost skali operacji pozabilansowych

Obserwowany w okresie I-IX br. wzrost akcji kredytowej znalazł odzwierciedlenie we wzroście udzielonych przez banki zobowiązań dotyczących finansowania (o 4,0% do 228,5 mld zł, w tym 162,7 mld zł wynikało z tytułu przyznanych linii kredytowych) i gwarancji (o 16,1% do 70,0 mld zł).

Pomimo stabilnego poziomu stóp procentowych odnotowano wzrost wartości transakcji pochodnych dotyczących stopy procentowej (nominalna wartość tych transakcji zwiększyła się o 9,8% do 1 655,0 mld zł, głównie z tytułu zwiększenia skali transakcji IRS), co należy łączyć m.in. ze zwiększeniem portfela obligacji skarbowych oraz pojawieniem się oczekiwań na dalszą redukcję stóp procentowych NBP. Zwiększeniu uległa też skala operacji walutowymi instrumentami pochodnymi (o 19,7% do 406,5 mld zł, głównie z tytułu wzrostu transakcji fx swap i outright forward). W konsekwencji odnotowano wzrost łącznej skali transakcji na instrumentach pochodnych (o 10,9% do 2 061,5 mld zł).

Sytuacja sektora pozostaje dobra, ale w otoczeniu zewnętrznym utrzymują się czynniki ryzyka

Obserwowany w br. wzrost aktywności gospodarczej przekłada się na poprawę warunków działania sektora bankowego, co w połączeniu z jego dobrą sytuacją finansową oraz wzrostem zdolności banków do absorbowania strat, powoduje ograniczenie ryzyka działalności banków. Z drugiej strony, należy mieć na uwadze, że tempo wzrostu gospodarki pozostaje słabsze niż w latach boomu minionej dekady. Dodatkowo w otoczeniu zewnętrznym polskiej gospodarki występuje szereg czynników ryzyka związanych m.in. z pogorszeniem perspektyw wzrostu krajów strefy euro, obniżeniem tempa wzrostu największych gospodarek z rynków wschodzących, niepewnością co do skutków zacieśniania polityki pieniężnej w USA. Dodatkowo należy mieć na uwadze ryzyko geopolityczne związane z kryzysem na Ukrainie. Czynniki te mogą wywierać negatywną presję na rynki finansowe oraz polską gospodarkę, a tym samym na warunki działania sektora bankowego. W kontekście ryzyka związanego z działalnością banków, należy mieć też na uwadze pozwy składane przez część kredytobiorców mających kredyty mieszkaniowe wyrażone we franku szwajcarskim.

1. POZYCJA KAPITAŁOWA

Od 1 stycznia 2014 r. obowiązują nowe zasady dotyczące adekwatności kapitałowej określone przez tzw. pakiet CRR/CRD IV[2], przy czym rozporządzenie CRR zaczęło obowiązywać bezpośrednio we wszystkich państwach członkowskich UE, natomiast dyrektywa CRD IV wymaga transpozycji do polskiego prawa.

Według nowych zasad, adekwatność kapitałowa jest analizowana w oparciu o trzy rodzaje współczynników:

- współczynnik kapitału podstawowego Tier I - wyznaczany w oparciu o kapitał najwyższej jakości, czyli kapitał podstawowy - którego minimalny poziom ma docelowo wynieść nie mniej niż 4,5% aktywów ważonych ryzykiem,
- współczynnik kapitału Tier I - wyznaczany w oparciu o sumę kapitału podstawowego (CET1) oraz dodatkowego kapitału Tier I – którego minimalny poziom ma docelowo wynieść nie mniej niż 6,0% aktywów ważonych ryzykiem;
- łączny współczynnik kapitałowy - wyznaczany w oparciu o fundusze własne składające się z sumy kapitału podstawowego, dodatkowego kapitału Tier I oraz kapitału Tier II – którego minimalny poziom ma docelowo wynieść nie mniej niż 8,0% aktywów ważonych ryzykiem;

Dodatkowo, współczynniki kapitałowe mogą być podwyższane poprzez dodanie do nich dodatkowych buforów kapitałowych (buforu zabezpieczającego, buforu antycyklicznego, buforu dla banków systemowo ważnych oraz buforu ryzyka systemowego), które mają za zadanie uodpornić poszczególne banki jak i sektor bankowy na ewentualne szoki i sytuacje kryzysowe.

Utrzymanie mocnej pozycji kapitałowej sektora bankowego

Tabela 1. Adekwatność kapitałowa

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2014	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%
Fundusze własne	139,3	138,6	142,9	146,5	7,9	5,7%
- kapitał Tier I			132,2	135,4		
kapitał podstawowy Tier I			132,0	135,2		
kapitał dodatkowy Tier I			0,1	0,1		
- kapitał Tier II			10,8	11,2		
Całkowity wymóg kapitałowy[3]	71,3	70,8	74,7	76,1	5,3	7,6%
- kredytowe, kontrahenta, rozmycia oraz dostaw			65,0	66,6		
- operacyjne			6,9	6,6		
- pozostałe[4]			2,8	3,0		
Nadwyżka/niedobór funduszy	68,1	67,8	68,2	70,4	2,6	3,8%

Uwaga: do 12/2013 fundusze i wymogi liczone według wcześniej obowiązujących regulacji (dla potrzeb opracowania dokonano uproszczonego oszacowania głównych miar adekwatności dla BGK, który nie podlega pod pakiet CRD IV / CRR).

Na koniec września br. fundusze własne sektora bankowego (wyliczone według nowych zasad) wyniosły 146,5 mld zł i były o 7,9 mld zł, tj. 5,7% wyższe od funduszy na koniec ub.r. (wyliczonych według starych zasad).

[2] W skład pakietu CRD IV / CRR wchodzą: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi.

[3] W celu uzyskania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko należy przemnożyć poszczególne wielkości przez 12,5.

[4] Kategoria ta obejmuje łączną kwotę ekspozycji na ryzyko z tytułu ryzyka pozycji, ryzyka walutowego i ryzyka cen towarów, stałych kosztów pośrednich, dużych ekspozycji w portfelu handlowym, rozliczenia/dostawy oraz innych ekspozycji na ryzyko.

Na koniec okresu wszystkie banki komercyjne spełniały wymóg minimalnych funduszy własnych na poziomie 5 mln EUR. Natomiast w przypadku banków spółdzielczych, dwa banki nie spełniały wymagań minimalnych funduszy określonych w ich przypadku na poziomie 1 mln EUR, przy czym kwota niedoboru była relatywnie niska (jednak w jednym z nich przekraczała 100 tys. EUR).

Całkowity wymóg kapitałowy (wyliczony według nowych zasad) wynosił na koniec września br. 76,1 mld zł i był o 5,3 mld zł, tj. 7,6% wyższy od wymogu na koniec ub.r. (wyliczonego według starych zasad),

Rezultatem nieznacznie wyższego przyrostu funduszy niż wymogów kapitałowych było marginalne zwiększenie nadwyżki funduszy własnych nad całkowitym wymogiem kapitałowym (do 70,4 mld zł).

Miary adekwatności kapitałowej na zadowalających poziomach

Tabela 2. Współczynniki kapitałowe

	Wartość współczynnika				Udział w aktywach sektora (%)			
	09/13	12/13	06/14	09/14	09/13	12/13	06/14	09/14
Łączny współczynnik kapitałowy								
Sektor	15,6	15,7	15,3	15,4				
Banki komercyjne	15,8	15,8	15,2	15,4				
Banki spółdzielcze	14,2	14,3	16,1	15,8				
Rozkład banków względem wysokości współczynnika kapitałowego (liczba banków)								
poniżej 8%	-	-	-	-	-	-	-	-
8-10%	13	12	7	7	0,2%	1,7%	1,5%	1,6%
10-12%	80	72	20	27	6,3%	4,1%	0,4%	0,4%
12% i więcej	521	528	579	571	91,3%	91,9%	96,1%	95,9%
Współczynnik kapitału Tier I								
Sektor			14,2	14,2				
Banki komercyjne			14,1	14,2				
Banki spółdzielcze			15,0	14,7				
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I								
Sektor			14,1	14,2				
Banki komercyjne			14,1	14,2				
Banki spółdzielcze			14,8	14,6				

Uwaga: do 12/2013 fundusze i wymogi liczone według wcześniej obowiązujących regulacji (dla potrzeb opracowania dokonano uproszczonego oszacowania głównych miar adekwatności dla BGK, który nie podlega pod pakiet CRD IV / CRR).

Według stanu na koniec września br. łączny współczynnik kapitałowy sektora wyniósł 15,4, co oznacza że sektor jako całość spełniał wymagania pakietu CRD IV/CRR. Jednocześnie korzystna struktura kapitałów polskich banków spowodowała, że również współczynnik kapitału Tier I oraz współczynnik kapitału podstawowego Tier I sektora bankowego jako całości, kształtowały się na poziomach znacznie przekraczających wymagania nowych regulacji.

Mocną pozycję kapitałową sektora potwierdza ograniczona liczba banków o niskich poziomach współczynników. Na koniec września br. tylko 1 bank komercyjny oraz 33 banki spółdzielcze miały łączny współczynnik kapitałowy niższy od 12%, ale ich udział w aktywach sektora wynosił zaledwie 2,0%. Jednocześnie tylko 1 bank komercyjny i 11 banków spółdzielczych miało współczynnik kapitału Tier I niższy od 9%, ale ich udział w aktywach wynosił tylko 1,7%.

Rekomendowane utrzymanie mocnej bazy kapitałowej

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej rekomendowane jest utrzymanie mocnej bazy kapitałowej, a w przypadku niektórych banków jej dalsze wzmocnienie. Wynika to z poziomu ryzyka już zakumulowanego w bilansach banków, jak też niepewności co do przyszłego rozwoju koniunktury gospodarczej i źródeł potencjalnego ryzyka znajdujących się w otoczeniu polskiej gospodarki. Banki muszą też się liczyć z możliwością występowania nieoczekiwanych zaburzeń w funkcjonowaniu rynków finansowych, jak też być zdolne do absorbcji negatywnych skutków wynikających z materializacji nieoczekiwanego wcześniej ryzyka. W końcu silna pozycja kapitałowa sprzyja nie tylko utrzymaniu stabilności i bezpieczeństwa, ale ułatwia też bankom pozyskiwanie alternatywnych źródeł finansowania działalności oraz zwiększa możliwości ich rozwoju.

2. POZYCJA PŁYNNOŚCIOWA

Dobra sytuacja w zakresie bieżącej płynności banków

W okresie I-IX br. sytuacja w zakresie bieżącej płynności była dobra.

Tabela 3. Wybrane miary płynności

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2014	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%
Podstawowa rezerwa płynności	338,7	309,9	306,7	316,1	6,2	2,0%
Uzupełniająca rezerwa płynności	152,0	155,3	160,2	164,2	9,0	5,8%
Środki obce niestabilne	330,0	309,3	321,5	337,9	28,7	9,3%
Luka płynności krótkoterminowej	160,7	155,9	145,4	142,4	-13,5	-8,7%
Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,49	1,50	1,45	1,42	x	x
Środki obce stabilne	952,2	961,5	1 006,9	1 032,6	71,1	7,4%
Kredyty dla sektora niefinansowego	801,0	798,4	832,5	849,7	51,3	6,4%
Depozyty sektora niefinansowego	747,5	775,4	788,6	809,4	34,1	4,4%
Nadwyżka/niedobór depozytów	-53,5	-23,0	-43,9	-40,2	-17,2	74,9%
Relacja kredyty/depozyty	107,2%	103,0%	105,6%	105,0%	x	x

Przestrzeganie postanowień uchwały KNF nr 386/2008 pozostaje zadowalające. Liczba naruszeń uchwały była niewielka i dotyczyła podmiotów mających marginalne znaczenie w skali systemu.

Podstawowe miary płynności pozostają względnie stabilne i utrzymują się na zadowalających poziomach. Odnotowano przy tym umiarkowane zwiększenie podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności, któremu towarzyszyło relatywnie wysokie zwiększenie środków obcych niestabilnych, związane z okresowym zwiększeniem stanu tych środków w jednym z dużych banków. W rezultacie nastąpiło zmniejszenie dodatniej luki płynności (do 142,4 mld zł) oraz współczynnika płynności krótkoterminowej (do 1,42), choć nadal pozostaje on na poziomie znacznie przekraczającym wymagane minimum.

Relacja kredytów dla sektora niefinansowego do depozytów tego sektora, pośrednio określająca skalę zapotrzebowania na środki z rynku finansowego, pozostaje względnie stabilna. Jednak obserwowane ożywienie akcji kredytowej w połączeniu z umiarkowanym przyrostem depozytów, spowodowało wzrost tej relacji (do 105,0% na koniec września br.).

Zalecane dalsze działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania

Pomimo zadowalającej sytuacji w zakresie bieżącej płynności, nadal zalecane są działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania oraz realizacja strategii, które będą dobrze wkomponowane w uwarunkowania zewnętrzne. W szczególności pożądana jest dalsza dywersyfikacja źródeł finansowania oraz wydłużanie terminów zapadalności zobowiązań.

3. WYNIKI FINANSOWE

Poprawa wyników finansowych

Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego

	Wartość (mln zł)		Zmiana		Wynik w czterech ostatnich kwartałach			
	09/ 2013	09/2014	mln zł	%	IV/13	I/14	II/14	III/14
Wynik działalności bankowej	41 402	44 130	2 728	6,6%	14 067	14 106	15 258	14 765
- wynik z tytułu odsetek	24 911	28 394	3 483	14,0%	9 788	9 248	9 453	9 692
- wynik z tytułu opłat i prowizji	10 488	10 297	-190	-1,8%	2 946	3 418	3 532	3 347
- pozostałe pozycje	6 003	5 438	-565	-9,4%	1 332	1 440	2 273	1 725
Koszty działania	20 494	20 579	85	0,4%	7 094	6 797	6 966	6 816
Amortyzacja	1 971	2 021	51	2,6%	683	674	671	677
Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	5 588	5 975	387	6,9%	2 676	1 848	2 181	1 946
WYNIK FINANSOWY NETTO, w tym:	11 824	13 048	1 224	10,4%	3 351	3 979	4 690	4 378
- banki komercyjne i oddz. inst. kred.	*11 232*	*12 389*	*1 157*	*10,3%*	*3 199*	*3 758*	*4 475*	*4 156*
- banki spółdzielcze	*592*	*659*	*67*	*11,3%*	*153*	*222*	*215*	*222*

Zrealizowany w okresie I-IX br. wynik netto sektora bankowego był o 1 224 mln zł, tj. o 10,4% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r.

Poprawę wyników odnotowano zarówno w bankach komercyjnych, jak i spółdzielczych, choć obraz sytuacji nie był jednorodny - poprawę wyników odnotowano w 365 podmiotach skupiających 70,5% aktywów sektora, natomiast w pozostałych doszło do ich obniżenia.

W 3 bankach spółdzielczych oraz 10 oddziałach instytucji kredytowych odnotowano stratę, choć ich znaczenie w systemie bankowym było marginalne (ich łączny udział w aktywach sektora wynosił 0,3%), a skala strat ograniczona (łącznie 47 mln zł).

Poprawa wyników dzięki zwiększeniu wyniku odsetkowego

Tabela 5. Czynniki zmiany wyniku finansowego netto sektora bankowego w 2014

	Wartość (mln zł)		
	09/2013	09/2014	Wpływ na zmianę
1. Wynik działalności bankowej	41 402	44 130	
- wynik z tytułu odsetek	24 911	28 394	3 483
- wynik z tytułu opłat i prowizji	10 488	10 297	-190
- pozostały wynik działalności bankowej	6 003	5 438	-565
2. Pozostałe przychody/koszty operacyjne (saldo)[5]	1 155	720	-436
3. Koszty działania banku	20 494	20 579	-85
4. Amortyzacja	1 971	2 021	-51
5. Saldo odpisów i rezerw (ujemne)	5 588	5 975	-387
6. Wynik z działalności operacyjnej (1+2-3-4-5)	14 505	16 274	
7. Wynik na operacjach nadzwyczajnych i działalności nieoperacyjnej	31	-81	-112
8. Wynik brutto z działalności kontynuowanej (6+7)	14 536	16 194	
9. Obowiązkowe obciążenia	2 713	3 146	-433
10. Zysk netto z działalności kontynuowanej (8-9)	11 823	13 047	
11. Wynik netto z działalności zaniechanej	1	1	
12. **Wynik finansowy netto** (10+11)	11 824	13 048	1 224

[5] Uwzględnia się tu również wynik z tytułu korekt wartości godziwej w rachunkowości zabezpieczeń i wynik z tytułu zaprzestania ujmowania składników aktywów innych niż przeznaczone do sprzedaży.

Poprawa wyniku finansowego netto sektora nastąpiła dzięki zwiększeniu wyniku działalności bankowej, którego wzrost przewyższył wzrost kosztów działania oraz ujemnego salda odpisów i rezerw, jak też obniżenie wyniku zrealizowanego na pozostałych przychodach i kosztach.
Z kolei, główną przyczyną wzrostu wyniku działalności bankowej była silna poprawa wyniku odsetkowego (pozostałe główne składowe wyniku działalności bankowej uległy obniżeniu).

Poprawa wyniku odsetkowego, obniżenie wyniku z tytułu opłat i prowizji oraz pozostałego wyniku działalności bankowej

Obserwowany w br. wzrost wyniku działalności bankowej (o 2 728 mln zł; 6,6%) wynikał z silnego wzrostu wyniku odsetkowego (o 3 483 mln zł; 14,0%), przy jednoczesnym obniżeniu wyniku z tytułu opłat i prowizji (-190 mln zł; -1,8%) oraz wyniku z pozostałej działalności bankowej (-565 mln zł; -9,4%).

Wzrost wyniku odsetkowego nastąpił dzięki silnej redukcji kosztów odsetkowych (-5 051 mln zł; -23,3%), której towarzyszyło znacznie niższe obniżenie przychodów odsetkowych (-1 567 mln zł; -3,4%). Wynikało to z zakończenia procesu dostosowania polityki depozytowo-kredytowej banków do działania w warunkach środowiska rekordowo niskich stóp procentowych, polegającego na redukcji oprocentowania depozytów i kredytów (w rezultacie tych działań średnie oprocentowanie stanu zgromadzonych depozytów – tzw. ujęcie OPS - obniżyło się z około 3,7% w okresie I-IX ub.r. do 2,5% w okresie I-IX br., a średnie oprocentowanie stanu udzielonych kredytów z około 7,3% do 6,4%[6].
Zmniejszenie kosztów odsetkowych dotyczyło przede wszystkim odsetek płaconych na rzecz gospodarstw domowych (-3 401 mln zł; -30,8%). Istotnej redukcji uległy też koszty odsetkowe ponoszone z tytułu zobowiązań wobec sektora finansowego (-870 mln zł; -14,6%) oraz depozytów sektora przedsiębiorstw (-591 mln zł; -18,1%).
Po stronie przychodów odsetkowych największe zmniejszenie odnotowano w zakresie przychodów z tytułu należności od sektora finansowego (-704 mln zł; -13,8%), a w dalszej kolejności przychodów od kredytów dla przedsiębiorstw (-636 mln zł; -6,3%), odsetek od papierów dłużnych (-554 mln zł; -9,4%) oraz kredytów mieszkaniowych (-168 mln zł; -2,1%). Z drugiej strony, obserwowana w ostatnich okresach poprawa jakości kredytów konsumpcyjnych oraz zwiększenie ich stanu przełożyło się na znaczący wzrost przychodów odsetkowych z tego tytułu (937 mln zł; 8,8%).

Obniżenie wyniku z tytułu opłat i prowizji wynikało m.in. ze zmian polityki rachunkowości w zakresie ujmowania wynagrodzeń z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych. Z drugiej strony, banki kontynuowały politykę wzrostu dochodów z tego tytułu w drodze zwiększenia części opłat i prowizji.

Z kolei zmniejszenie wyniku z pozostałej działalności bankowej wynikało głównie ze zmniejszenia zysków z tytuły sprzedaży portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (z drugiej strony uwagę zwraca silny wzrost przychodów z tytułu dywidend).

[6] Obliczone jako średnie w okresie I-IX ub.r. i br.
W tzw. ujęciu OPN, w okresie I-IX br. odnotowano nieznaczny wzrost oprocentowanie nowo przyjmowanych depozytów ogółem (z 2,4% w grudniu ub.r. do 2,5% we wrześniu br.), depozytów gospodarstw domowych (z 2,6% do 2,8%) oraz depozytów przedsiębiorstw (z 2,3% do 2,4%). Przeciętne oprocentowanie nowo udzielanych kredytów ogółem nie uległo zmianie (6,3%), przy czym przeciętne oprocentowanie kredytów dla gospodarstw domowych zmniejszyło się (z 9,2% do 9,0%, w tym kredytów konsumpcyjnych z 13,1% do 12,5% - rzeczywista stopa z 19,9% do 19,4%, mieszkaniowych nie uległo zmianie i wynosiło 5,2% - rzeczywista stopa 5,6%), tak jak i przeciętne oprocentowanie kredytów dla przedsiębiorstw (z 4,4% do 4,1%).

Obniżenie wyniku z tytułu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych

Wynik z tytułu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych uległ zmniejszeniu (-436 mln zł; -37,7%), co wynikało z efektu wysokiej bazy (na skutek transakcji sprzedaży udziałów w jednostce stowarzyszonej, którą przeprowadził w ub.r. jeden z dużych banków).

Ograniczony wzrost kosztów działania

Koszty działania uległy marginalnemu zwiększeniu (o 85 mln zł; 0,5%), głównie na skutek zwiększenia wpłat na rzecz BFG (231 mln zł; 34,9%), a w mniejszym stopniu wydatków na informatykę (106 mln zł; 9,0%), wynagrodzeń (107 mln zł; 1,2%) i kosztów marketingu (75 mln zł; 9,7%). Z drugiej strony banki dokonały redukcji kosztów związanych z usługami obcymi (-293 mln zł; -12,1%) oraz kosztów pracowniczych związanych z emeryturami (-157 mln zł; -67,9%).

Koszty amortyzacji uległy ograniczonemu zwiększeniu (o 51 mln zł; 2,6%).

Umiarkowany wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw

Tabela 6. Saldo odpisów i rezerw

	Wartość (mln zł)		Zmiana		Wynik w czterech ostatnich kwartałach			
	09/2013	09/2014	mln zł	%	IV/13	I/14	II/14	III/14
Saldo odpisów i rezerw, w tym:	-5 588	-5 975	-387	6,9%	-2 676	-1 848	-2 181	-1 946
- banki komercyjne i oddz. inst. kred.	*-5 396*	*-5 709*	*-313*	*5,8%*	*-2 565*	*-1 775*	*-2 095*	*-1 838*
- banki spółdzielcze	*-192*	*-266*	*-74*	*38,4%*	*-111*	*-73*	*-85*	*-108*
1/ Odpisy z tytułu aktywów finansowych	-5 481	-5 812	-330	6,0%	-2 308	-1 840	-2 057	-1 914
Gospodarstwa domowe	-3 139	-3 585	-446	14,2%	-999	-1 163	-1 181	-1 242
- kredyty konsumpcyjne	-1 360	-1 639	-279	20,5%	-216	-484	-544	-611
- kredyty mieszkaniowe	-755	-762	-7	0,9%	-335	-244	-255	-263
- pozostałe kredyty	-1 024	-1 185	-161	15,7%	-447	-435	-382	-368
Przedsiębiorstwa	-2 369	-2 218	151	-6,4%	-1 287	-667	-866	-684
Pozostałe podmioty	27	-9	-36	x	-23	-10	-10	12
2/ Rezerwy[7]	-182	-407	-225	123,8%	-276	-120	-196	-92
3/ Odpisy z tytułu aktywów niefinansowych	21	-208	-229	x	-189	-10	-63	-135
4/ IBNR[8]/Ryzyko ogólne	55	452	398	729,4%	97	122	135	195

W okresie I-IX br., odnotowano ograniczony wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw (o 387 mln zł; 6,9%). Wynikało to głównie ze zwiększenia odpisów na kredyty konsumpcyjne (o 279 mln zł) i pozostałe kredyty dla gospodarstw domowych (o 161 mln zł), jak też zwiększenia odpisów z tytułu aktywów niefinansowych (o 229 mln zł) oraz skali tworzonych rezerw (o 225 mln zł). Z drugiej strony, odnotowano zmniejszenie odpisów na należności od sektora przedsiębiorstw (o 151 mln zł) oraz wzrost dodatniego wyniku z tytułu IBNR (o 398 mln zł). Natomiast poziom odpisów na kredyty mieszkaniowe praktycznie nie uległ zmianie.

[7] Zmiana stanu rezerw tworzonych z tytułu: restrukturyzacji, spraw spornych (w tym podatkowych), emerytur i świadczeń pracowniczych (również dla byłych pracowników), zobowiązań pozabilansowych (finansowych i gwarancyjnych), innych umów rodzących obciążenia, pozostałych rezerw.
[8] Poniesione, ale niewykazywane straty (IBNR) (MSR)/Rezerwa na ryzyko ogólne (PSR).

Relatywnie korzystny obraz sytuacji należy łączyć m.in. ze środowiskiem rekordowo niskich stóp procentowych oraz obserwowanym ożywieniem gospodarki, co sprzyja stabilizacji lub poprawie sytuacji finansowej części kredytobiorców, a tym samym stabilizacji jakości portfela kredytowego i ograniczonej skali odpisów.

Nieznaczne osłabienie głównych miar efektywności działania

Tabela 7. Wybrane miary efektywności działania

	SEKTOR			Banki komercyjne			Banki spółdzielcze		
	09/12	09/13	09/14	09/12	09/13	09/14	09/12	09/13	09/14
C/I (koszty/dochody)	50,40	52,81	50,40	48,93	50,86	48,42	63,51	70,08	67,27
NIM (wynik odsetkowy/średnie aktywa odsetkowe)	3,20	2,73	2,90	3,13	2,68	2,87	4,65	3,66	3,60
ROA (wynik netto / średnie aktywa)	1,25	1,14	1,19	1,25	1,17	1,22	1,36	0,86	0,87
ROE (wynik netto / średnie fundusze)	11,51	10,42	11,04	11,42	10,55	11,00	12,84	8,39	8,62

Konsekwencją wzrostu wyników finansowych była poprawa podstawowych miar efektywności działania, a w szczególności wzrost zrealizowanej marży odsetkowej (z 2,73 w okresie I-IX ub.r. do 2,90 w analogicznym okresie br.), obniżenie wskaźnika kosztów (z 52,8 do 50,4) oraz wzrost ROE (z 10,4 do 11,0).

Kluczowe znaczenia dla wyników banków w kolejnych okresach będzie miał rozwój sytuacji makro

W kolejnych okresach kluczowe znaczenie dla kształtowania wyników finansowych banków będzie miał rozwój koniunktury w polskiej gospodarce oraz jej otoczeniu, co z jednej strony będzie wpływało na sytuację finansową kredytobiorców, a z drugiej na popyt na kredyt i produkty bankowe. Jednocześnie wydaje się, że obserwowane w ostatnich okresach przyspieszenie wzrostu gospodarki wraz z dokonanym dostosowaniem banków do środowiska niskich stóp procentowych oraz zmian regulacyjnych, powinno sprzyjać stabilizacji lub dalszej poprawie wyników banków.

4. GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU

Wzrost skali działania sektora bankowego, optymalizacja zatrudnienia i sieci sprzedaży, wzrost udziału inwestorów krajowych

Obserwowane w br. przyspieszenie tempa wzrostu gospodarki oraz stopniowa poprawa sytuacji na rynku pracy sprzyjały zwiększeniu skali działania sektora bankowego.

W okresie I-IX br. suma bilansowa sektora bankowego zwiększyła się o 132,0 mld zł, tj. o 9,4% (rok/rok o 108,7 mld zł, tj. o 7,6%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut względem złotego[9] o około 124,4 mld zł, tj. o 8,8% (rok/rok o 107,8 mld zł, tj. o 7,5%). Należy jednak mieć na uwadze, że około połowy tego przyrostu wynikało ze zwiększenia sumy bilansowej banku państwowego w związku z okresowym napływem lokat sektora rządowego oraz z zawarcia przez PKO BP transakcji mającej na celu wspomagać proces przejęcia Nordea Bank Polska. Głównymi obszarami przyrostu po stronie aktywów były kredyty dla sektora niefinansowego, portfel obligacji skarbowych i należności od banków, a po stronie zobowiązań depozyty gospodarstw domowych oraz zobowiązania wobec sektora budżetowego i finansowego.

Banki kontynuowały działania zmierzające do wzrostu efektywności w drodze optymalizacji zatrudnienia i sieci sprzedaży, w rezultacie czego doszło do umiarkowanego zmniejszenia liczby zatrudnionych w sektorze bankowym (o 1,6 tys. osób) oraz sieci sprzedaży (o 76 placówek).

Poziom koncentracji mierzonej udziałem w aktywach sektorach zwiększył się (udział 5-ciu największych banków w aktywach sektora wzrósł z 46,1% do 48,2%, a 10-ciu największych z 67,3% do 69,1%), na co miały wpływ wskazane już znaczne przyrosty sumy bilansowej w dwóch dużych bankach. Jednak poziom koncentracji mierzonej udziałem w kredytach i depozytach nie uległ większej zmianie.

W strukturze własnościowej sektora odnotowano znaczący wzrost udziału w aktywach banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych (z 36,8% do 40,5%), co wynikało ze wskazanego wyżej przejęcia kontroli przez PKO BP nad Nordea Bank Polska oraz wzrostu sumy bilansowej banku państwowego.

Przyspieszenie tempa wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego

Tabela 8. Portfel kredytowy

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana w 2014			
					nominalna		skorygowana	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%	mld zł	%
Kredyty ogółem	973,9	971,9	1 010,6	1 031,8	59,9	6,2%	54,0	5,5%
1/ Sektor finansowy	42,8	41,3	45,6	45,2	3,8	9,3%	3,7	9,0%
2/ Sektor niefinansowy	841,0	837,8	872,9	890,7	52,9	6,3%	47,2	5,6%
- gospodarstwa domowe	554,7	554,6	571,3	582,8	28,2	5,1%	24,3	4,3%
- przedsiębiorstwa	281,2	278,0	296,3	302,4	24,5	8,8%	22,7	8,1%
- instytucje niekomercyjne	5,1	5,3	5,3	5,5	0,2	3,6%	0,2	3,6%
3/ Sektor budżetowy	90,1	92,8	92,2	95,9	3,2	3,4%	3,0	3,3%
wg waluty								
- złote	693,6	696,8	733,2	750,2	53,4	7,7%	53,4	7,7%
- waluty	280,3	275,1	277,4	281,6	6,5	2,4%	0,6	0,2%

[9] Uwaga: Do ustalenia tempa wzrostu wybranych pozycji bilansu skorygowanego o zmiany kursów walut przyjęto ich poziom z końca września br., przy czym ze względu na ograniczenia systemu sprawozdawczego, prezentowane dane należy traktować jako szacunki.

Po obserwowany w ub.r. spowolnieniu tempa wzrostu akcji kredytowej, w okresie I-IX br. odnotowano jej ponowne ożywienie, w rezultacie czego wartość kredytów ogółem (według wartości bilansowej brutto) zwiększyła się o 59,9 mld zł, tj. o 6,2% (rok/rok o 5,9%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 54,0 mld zł, tj. o 5,5% (rok/rok o 5,9%). Oznacza to, że odnotowany przyrost kredytów był o blisko 70% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. (był też wyższy niż w całym ub.r.)
Głównymi obszarami wzrostu były kredyty dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. W mniejszym stopniu wzrosły również kredyty dla sektora finansowego (głównie w I kwartale) oraz kredyty dla sektora budżetowego (w III kwartale).

Przyspieszenie tempa wzrostu kredytów dla gospodarstw domowych

Tabela 9. Kredyty dla gospodarstw domowych

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana w 2014			
					nominalna		skorygowana	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%	mld zł	%
Ogółem	554,7	554,6	571,3	582,8	28,2	5,1%	24,3	4,3%
1/ Kredyty mieszkaniowe	335,3	335,7	344,2	349,7	14,1	4,2%	10,5	3,1%
- złotowe	160,6	167,0	178,6	185,0	18,0	10,8%	18,0	10,8%
- walutowe	174,7	168,7	165,6	164,7	-4,0	-2,4%	-7,6	-4,4%
2/ Konsumpcyjne	125,3	126,3	128,5	131,3	5,0	4,0%	4,8	3,8%
- karty kredytowe	12,1	12,2	12,3	12,7	0,5	4,1%		
- samochodowe	5,0	4,8	4,5	4,4	-0,4	-9,2%		
- ratalne[10]	49,5	50,0	51,1	52,1	2,1	4,2%		
- pozostałe[11]	58,6	59,3	60,6	62,2	2,9	4,8%		
3/ Pozostałe	94,1	92,6	98,6	101,7	9,1	9,9%	9,0	9,7%
- operacyjne	34,8	34,5	38,5	39,7	5,2	14,9%		
- inwestycyjne	30,0	30,4	31,0	31,4	1,0	3,3%		
- nieruchomości	10,2	10,1	10,4	10,6	0,5	5,2%		
- pozostałe należności	19,2	17,6	18,7	20,1	2,5	13,9%		
wg waluty								
- złote	367,1	373,6	393,5	405,3	31,8	8,5%	31,8	8,5%
- waluty	187,6	181,0	177,8	177,5	-3,5	-1,9%	-7,5	-4,0%

W bieżącym roku obserwowane jest wyraźne przyspieszenie tempa wzrostu kredytów dla gospodarstw domowych, w rezultacie czego wartość nominalna tego portfela zwiększyła się o 28,2 mld zł, tj. o 5,1% (rok/rok również 5,1%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o 24,3 mld zł, tj. o 4,3% (rok/rok o 5,0%).

Stan akcji kredytowej zwiększył się we wszystkich obszarach.

Przyspieszenie tempa wzrostu akcji kredytowej należy łączyć ze splotem kilku czynników, z których najważniejsze znaczenie mają przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego i związana z tym poprawa sytuacji na rynku pracy, środowisko rekordowo niskich stóp procentowych, poprawa nastrojów konsumentów oraz zmiany regulacyjne dokonane przez KNF w ub.r.

[10] Kategoria ta obejmuje również kredyty gotówkowe spłacane w ratach.
[11] Kategoria ta obejmuje kredyty w rachunku bieżącym oraz kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo.

Stabilne tempo wzrostu kredytów mieszkaniowych

Wartość portfela kredytów mieszkaniowych zwiększyła się o 14,1 mld zł, tj. o 4,2% (rok/rok o 4,3%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o 10,5 mld zł, tj. o 3,1% (rok/rok o 4,2%). Oznacza to, że przyrost akcji kredytowej był nieco wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. (przyrost byłby wyższy, gdyby nie duża transakcja sprzedaży części portfela tych kredytów ze stwierdzoną utratą wartości, jaką przeprowadził jeden z banków).

Według danych AMRON-SARFiN, w okresie I-IX br. banki udzieliły 131,5 tys. kredytów, na łączną kwotę 28,2 mld zł (tj. odpowiednio o 1,1% i 5,6% więcej niż w analogicznym okresie ub.r.), a liczba czynnych umów kredytowych zwiększyła się o 60,4 tys. do 1 880,2 tys.[12]

Umiarkowanemu ożywieniu akcji kredytowej sprzyja środowisko rekordowo niskich poziomów, co z jednej strony przekłada się na silny wzrost zdolności kredytowej, a z drugiej skłania część gospodarstw domowych do inwestycji na rynku nieruchomości, jako alternatywnej formy oszczędzania w stosunku do nisko oprocentowanych depozytów. Akcji kredytowej sprzyja też względna stabilizacja cen na rynku nieruchomości oraz poprawa koniunktury gospodarczej, co spowodowało uaktywnienie się „odłożonego w czasie" popytu. Dodatkowo popyt wzmocniony jest przez czynniki o charakterze regulacyjnym, tj. rządowy program „Mieszkanie dla Młodych" oraz ubiegłoroczną nowelizację Rekomendacji S („uaktywniła" gospodarstwa domowe, chcące skorzystać z kredytów o możliwie najwyższych LTV).
W tym miejscu warto też dodać, że pomimo umiarkowanego wzrostu kredytów mieszkaniowych i wbrew obawom wyrażanym w związku z dokonaną w ub.r. nowelizacją Rekomendacji S, sytuacja na rynku mieszkaniowym jest relatywnie korzystna. Z jednej strony obserwowany jest rekordowy poziom sprzedaży mieszkań na rynku pierwotnym, któremu towarzyszy względna stabilizacja cen, a z drugiej silny wzrost inwestycji na rynku mieszkaniowym.
W kontekście rekordowo niskich stóp procentowych należy jednak zauważyć, że oprócz zjawisk pozytywnych (m.in. wzrost dostępności do kredytu, korzystny wpływ na sytuację branży budowlanej i deweloperskiej) mogą one wywoływać też zjawiska negatywne, m.in. w postaci wzrostu cen nieruchomości nieuzasadnionego wzrostem kosztów produkcji (koszty budowy pozostają stabilne), a jedynie wzrostem siły nabywczej klientów na skutek wzrostu ich zdolności kredytowej w środowisku niskich stóp procentowych, a tym samym prowadzić do ponownego ograniczenia faktycznej dostępności mieszkań dla gospodarstw domowych (mierzonej poziomem ich dochodów) oraz objęcia kredytowaniem osób o zbyt słabej sytuacji dochodowej lub też do udzielenia zbyt wysokich kredytów w stosunku do faktycznej sytuacji dochodowej kredytobiorców. Dlatego banki i klienci powinni odpowiednio uwzględnić kwestię ryzyka wzrostu stóp procentowych, tak aby nie powtórzyć błędów związanych z silną emisją kredytów walutowych w szczycie umocnienia złotego.

Udział kredytów walutowych obniżył się poniżej 50%

Kontynuowany był pozytywny trend marginalizacji sprzedaży kredytów walutowych, które stanowiły niespełna 1% ogółu nowo udzielonych kredytów. W konsekwencji po raz pierwszy od końca 2001 r. udział kredytów walutowych obniżył się poniżej 50% i na koniec września br. wynosił 47,1%.

[12] Zob. „Ogólnopolski raport o kredytach mieszkaniowych i cenach transakcyjnych nieruchomości", AMRON–SARFiN. Interpretując dane AMRON-SARFiN należy mieć na uwadze, że obejmują one również klientów, którzy dokonują zmiany banku finansującego, co prowadzi do zawyżenia skali akcji kredytowej, jak też może prowadzić do błędnych wniosków w przypadku istotnych zmian w zakresie liczby i wartości tego typu operacji pomiędzy porównywanymi okresami.

Nadmiernie liberalne zasady udzielania niektórych kredytów

Za zjawiska niekorzystne należy uznać utrzymujący się wysoki udział w sprzedaży kredytów o LTV przekraczającym 80% oraz nadmiernie wydłużone okresy kredytowania (według danych AMRON-SARFiN w I, II i III kwartale br. kredyty o LTV > 80% stanowiły odpowiednio 56,7%; 47,6% i 47,1% udzielonych kredytów, a kredyty udzielone na okres powyżej 25 lat odpowiednio 64,4%; 62,3% i 62,7% ogółu sprzedanych kredytów).

Do szczególnie niekorzystnych praktyk występujących przy udzielaniu niektórych kredytów, należy też zaliczyć przyjmowanie do wyliczania zdolności kredytowej kosztów utrzymania na poziomie minimum socjalnego lub niższym, niedostosowane DTI do faktycznej sytuacji dochodowej kredytobiorców oraz niedoszacowanie ryzyka stopy procentowej. W szczególności, udzielenie długoterminowego kredytu mieszkaniowego w przypadku którego po uregulowaniu raty spłaty kredytobiorcy pozostałyby środki na poziomie minimum socjalnego (lub niższym), w praktyce oznaczałoby brak możliwości realizacji przez gospodarstwo domowe większych wydatków oraz tworzenia oszczędności, jak też konieczność długotrwałego zaspokajania potrzeb na generalnie niskim poziomie (abstrahując od tego, że nie pozostawiałoby to żadnego marginesu na wypadek pogorszenia sytuacji dochodowej kredytobiorców, wzrost stóp procentowych lub wzrost kosztów utrzymania). Kwestie te są przedmiotem stałej obserwacji i analiz dokonywanych przez UKNF, jak też szczegółowej weryfikacji w trakcie procesu inspekcji i wydawanych zaleceń pokontrolnych.

Zwiększenie tempa wzrostu kredytów konsumpcyjnych

Po obserwowanym w I kwartale zmniejszeniu stanu kredytów konsumpcyjnych, w II i III kwartale doszło do ponownego wzrostu akcji kredytowej. W rezultacie, w okresie I-IX wartość portfela kredytów zwiększyła się o 5,0 mld zł, tj. o 4,0% (rok/rok o 4,8%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o 4,8 mld zł, tj. o 3,8% (rok/rok o 4,8%). Oznacza to, że przyrost akcji kredytowej był ponad dwukrotnie wyższy niż w analogicznym okresie ub.r.

Zwiększenie stanu portfela obserwowane było wśród wszystkich raportowanych kategorii z wyjątkiem kredytów samochodowych, których stan uległ dalszemu obniżeniu.

Ożywienie akcji kredytowej należy wiązać ze splotem kilku czynników. Po pierwsze, dokonana w ub.r. nowelizacja Rekomendacji T uelastyczniła dotychczasowe rozwiązania, jak też złagodziła podejście do zarządzania ryzykiem w niektórych obszarach. W szczególności, zniesiono regulacyjny limit DTI oraz dopuszczono możliwość stosowania uproszczonych zasad oceny zdolności kredytowej (generalnie są to kredyty o niskich kwotach i krótkich terminach spłaty). Zmiany te sprzyjały pobudzeniu aktywności w obszarach, w których mogła ona zostać ograniczona na skutek wcześniejszych regulacji, a ich wymiernym efektem był „powrót na rynek" banków, które ze względu na wcześniejsze rozwiązania regulacyjne przeniosły działalność kredytową do innych podmiotów działających w ramach macierzystej grupy. Po drugie, w związku z dokonanymi w ubiegłych latach transakcjami sprzedaży portfeli „złych kredytów", skala tego zjawiska uległa zmniejszeniu (wg planów banków w 2014 r. skala tych operacji będzie o ponad połowę niższa niż w latach ubiegłych), a stanowiło ono zasadniczą przyczynę zmniejszania stanu kredytów. Zwiększeniu skali akcji kredytowej sprzyjało też ożywienie gospodarki, dokonane w ubiegłych okresach obniżenie oprocentowania kredytów oraz poprawa jakości kredytów, co przełożyło się na pewien wzrost popytu na kredyt oraz zwiększenie jego podaży (m.in. w drodze uproszczenia wymagań dokumentacyjnych, zwiększenia maksymalnej kwoty kredytu i wydłużenia okresu spłaty). Ponadto, niektóre banki dokonały

modyfikacji strategii działania w kierunku większego udziału krótkoterminowych kredytów dla klientów detalicznych.

Przyspieszenie tempa wzrostu pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych

Tempo wzrostu pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (głównie operacyjnych i inwestycyjnych dla drobnych przedsiębiorców) uległo przyspieszeniu. W rezultacie w okresie I-IX br. wartość tego portfela zwiększyła się o 9,1 mld zł, tj. o 9,9% (rok/rok o 8,1%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 9,0 mld zł, tj. 9,7% (rok/rok o 8,1%). Oznacza to, że odnotowany przyrost był blisko dwukrotnie wyższy niż w analogicznym okresie ub.r.

Znaczny wzrost stanu kredytów dla przedsiębiorstw

Tabela 10. Kredyty dla przedsiębiorstw

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana w 2014			
					nominalna		skorygowana	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%	mld zł	%
Ogółem	281,2	278,0	296,3	302,4	24,5	8,8%	22,7	8,1%
1/ MSP	166,4	163,9	169,8	175,4	11,5	7,0%	10,8	6,6%
- operacyjne	62,1	59,0	62,3	64,5	5,5	9,4%		
- inwestycyjne	50,0	50,5	51,5	52,4	1,9	3,8%		
- nieruchomości	41,0	40,8	40,9	42,0	1,2	3,0%		
- pozostałe należności	13,3	13,6	15,1	16,4	2,9	21,0%		
2/ Duże przedsiębiorstwa	114,8	114,0	126,6	127,0	13,0	11,4%	11,9	10,4%
- operacyjne	52,5	50,3	55,0	52,2	1,9	3,9%		
- inwestycyjne	36,6	36,5	41,1	41,5	5,0	13,8%		
- nieruchomości	9,2	8,8	8,9	8,4	-0,4	-5,1%		
- pozostałe należności	16,5	18,5	21,6	24,9	6,4	34,9%		
wg waluty								
- złote	210,8	207,9	220,5	223,3	15,4	7,4%	15,4	7,4%
- waluty	70,4	70,1	75,8	79,2	9,1	13,0%	7,4	10,3%

Obserwowana w ostatnich kwartałach poprawa koniunktury gospodarczej, przełożyła się na znaczne ożywienie w obszarze kredytów przedsiębiorstw. W rezultacie w okresie I-IX br. stan tych kredytów zwiększył się o 24,5 mld zł, tj. o 8,8% (rok/rok o 7,5%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 22,7 mld zł, tj. o 8,1% (rok/rok o 7,5%). Oznacza to, że był on ponad trzykrotnie wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. Zwraca przy tym uwagę, że przyrost dokonał się zarówno w obszarze kredytów dla dużych przedsiębiorstw, jak i kredytów dla MSP, które w ub.r. wykazywały tendencje stagnacyjne.

W kolejnych okresach zachodzi szansa na kontynuację ożywienia akcji kredytowej, co wynika z poprawy koniunktury gospodarczej, rekordowo niskich stóp procentowych, rządowego programu Portfelowej Linii Gwarancyjnej De Minimis oraz stabilizacji jakości portfela kredytowego, co sprzyja zwiększeniu popytu na kredyt oraz jego podaży. Głównym źródłem potencjalnego zagrożenia dla realizacji tego scenariusza jest niepewność co do trwałości i siły ożywienia w strefie euro, jak też eskalacja kryzysu na Ukrainie oraz związane z nim sankcje, co może mieć niekorzystny wpływ na gospodarkę oraz skłonność przedsiębiorstw do zwiększania aktywności i inwestycji.

Dynamika akcji kredytowej w Polsce pozostaje wyraźnie wyższa niż w krajach strefy euro

Dynamika kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce nadal pozostaje wyraźnie wyższa niż w większości krajów UE, zwłaszcza w strefie euro (na koniec września br. roczne tempo wzrostu kredytów dla gospodarstw domowych w strefie euro wynosiło -0,5%, kredytów konsumpcyjnych -1,0%, mieszkaniowych -0,1%, a kredytów dla przedsiębiorstw -2,0% wobec odpowiednio 5,0%; 4,8%; 4,2%; 7,5% w Polsce).

Znaczny wzrost stanu najpłynniejszych aktywów

Tabela 11. Wybrane aktywa płynne

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2014	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%
Ogółem	433,0	409,9	453,0	468,8	58,9	14,4%
1/ Kasa, środki w bankach centralnych	57,5	55,0	55,8	46,1	-8,9	-16,2%
- kasa	13,1	15,3	13,8	14,6	-0,7	-4,3%
- środki w bankach centralnych	44,4	39,7	42,0	31,4	-8,2	-20,7%
2/ Należności od banków	92,5	76,6	110,2	107,1	30,5	39,9%
- rezydent	60,4	50,5	73,4	71,7	21,2	42,0%
- nierezydent	32,2	26,1	36,8	35,4	9,3	35,8%
3/ Instrumenty dłużne i kapitałowe	282,9	278,4	287,1	315,6	37,2	13,4%
- banki centralne	114,8	114,5	94,9	104,8	-9,7	-8,5%
- skarbowe	148,8	142,3	168,4	182,9	40,5	28,5%
- dłużne innych emitentów	16,2	18,2	19,9	23,8	5,6	31,0%
- instrumenty kapitałowe	3,1	3,4	3,9	4,1	0,8	22,5%

W okresie I-IX br. odnotowano znaczne zwiększenie inwestycji banków w najpłynniejsze aktywa[13]. W rezultacie ich stan wzrósł o 58,9 mld zł, tj. o 14,4%, a ich udział w sumie bilansowej z 29,2% na koniec ub.r. do 30,5% na koniec września br. Wzrost ten jednak w znacznym stopniu wynikał z okresowego wzrostu stanu tych aktywów w banku państwowym (ze względu na wielkość banku zmiana stanu i struktury zgromadzonych w nim środków wywołuje istotne wahania w skali całego sektora bankowego) oraz wskazanej już transakcji zawartej przez PKO BP.

Przyrost aktywów płynnych dotyczył należności od banków oraz portfela obligacji skarbowych, podczas gdy stan bonów pieniężnych NBP uległ redukcji.

Wzrost skali operacji pozabilansowych

Wzrost akcji kredytowej znalazł odzwierciedlenie we wzroście udzielonych przez banki zobowiązań dotyczących finansowania (o 8,8 mld zł, tj. 4,0% do 228,5 mld zł, w tym 162,7 mld zł wynikało z tytułu przyznanych linii kredytowych). Zwiększeniu uległa też wartość gwarancji udzielonych przez banki (o 9,7 mld zł, tj. 16,1% do 70,0 mld zł).

Pomimo stabilnego poziomu stóp procentowych NBP, zwiększenie portfela obligacji skarbowych oraz ponowne pojawienie się oczekiwań na dalszą redukcję stóp procentowych NBP przełożyło się na wzrost wartości transakcji pochodnych dotyczących stopy procentowej (nominalna wartość tych transakcji

[13] Zdefiniowanych tu, jako suma środków zgromadzonych w kasach, bankach centralnych, należności od banków oraz portfela instrumentów dłużnych i kapitałowych.

zwiększyła się o 9,8% do 1 655,0 mld zł, głównie z tytułu zwiększenia skali transakcji IRS). Zwiększeniu uległa też skala operacji walutowymi instrumentami pochodnymi (o 19,7% do 406,5 mld zł, głównie z tytułu wzrostu transakcji fx swap i outright forward). W konsekwencji nastąpił wzrost łącznej skali transakcji instrumentami pochodnymi (o 10,9% z 1 858,2 mld zł na koniec ub.r. do 2 061,5 mld zł na koniec września br.).

5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Znaczny wzrost zobowiązań, wzrost kapitałów

Tabela 12. Źródła finansowania

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2014			
					nominalna		skorygowana	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%	mld zł	%
Zobowiązania	1 278,8	1 252,7	1 336,0	1 372,9	120,2	9,6%	112,7	8,9%
1/ Depozyty i kredyty sektora finansowego	266,6	257,5	262,0	276,3	18,8	7,3%	15,3	5,9%
2/ Depozyty sektora niefinansowego:	747,5	775,4	788,6	809,4	34,1	4,4%	31,0	4,0%
- gospodarstwa domowe	535,2	548,2	569,0	577,6	29,5	5,4%	27,3	5,0%
- przedsiębiorstwa	194,2	209,7	201,4	212,7	2,9	1,4%	2,1	1,0%
- instytucje niekomercyjne	18,2	17,5	18,2	19,1	1,6	9,4%	1,6	9,2%
3/ Depozyty sektora budżetowego	89,0	55,4	93,2	86,0	30,7	55,4%	30,2	54,2%
4/ Zobowiązania z tytułu własnej emisji	52,5	53,8	58,9	61,7	7,9	14,7%		
5/ Zobowiązania podporządkowane	7,3	7,0	7,1	7,0	0,0	-0,6%		
6/ Pozostałe	115,9	103,6	126,2	132,4	28,8	27,8%		
wg waluty								
- złotowe	989,5	986,2	1 024,1	1 067,6	81,4	8,3%	81,4	8,3%
- walutowe	289,3	266,5	311,8	305,3	38,8	14,6%	31,4	11,4%
wg kraju								
- rezydent	1 048,1	1 035,0	1 114,5	1 141,8	106,8	10,3%	103,6	10,0%
- nierezydent	230,7	217,7	221,4	231,1	13,4	6,2%	9,1	4,1%
w tym środki z macierzystej grupy kapitałowej	126,8	120,1	101,9	99,0	-21,1	-17,5%		
Kapitały	150,2	153,0	156,7	164,8	11,8	7,7%		

Duży wzrost sumy bilansowej znalazł odzwierciedlenie w zwiększeniu zobowiązań, które w okresie I-IX w ujęciu nominalnym wzrosły o 120,2 mld zł, tj. o 9,6% (rok/rok o 7,4%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 112,7 mld zł, tj. o około 8,9% (rok/rok o 7,2%). Największy wpływ na wzrost zobowiązań miało okresowe zwiększenie depozytów sektora budżetowego (zjawisko okresowe), gospodarstw domowych oraz zobowiązań wobec sektora finansowego.
Skala przyrostu kapitałów była nieporównywalnie niższa, choć relatywnie wysoka.

Przyspieszenie tempa wzrostu depozytów sektora niefinansowego

W okresie I-IX br. stan depozytów sektora niefinansowego zwiększył się o 34,1 mld zł, tj. o 4,4% (rok/rok o 8,3%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 31,0 mld zł, tj. 4,0% (rok/rok o 8,1%), co oznacza że przyrost depozytów był o ponad 40% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r., jak też najwyższy w okresie ostatnich kilku lat. Warto przy tym dodać, że większość tego przyrostu nastąpiła w III kwartale br.
Przyspieszenie tempa wzrostu odnotowano zarówno w obszarze depozytów gospodarstw domowych (wzrost o 29,5 mld zł, 5,4%; rok/rok 7,9%), jak i przedsiębiorstw (wzrost o 2,9 mld zł, 1,4%; rok/rok 9,5%).

W kontekście możliwości zwiększenia bazy depozytowej w kolejnych okresach, wyzwaniem dla banków nadal pozostaje środowisko rekordowo niskich stóp procentowych, które powoduje zmniejszenie przyrostu depozytów z tytułu odsetek od już złożonych lokat, a zarazem może wpływać na zmniejszenie skłonności do oszczędzania w bankach oraz prowadzi do poszukiwania alternatywnych form inwestycji (m.in. na rynku nieruchomości i rynku kapitałowym). Z drugiej strony, zwiększeniu stanu oszczędności sprzyja poprawa

koniunktury gospodarczej i związany z nią wzrost wynagrodzeń, co pozytywnie wpływa na sytuację finansową części gospodarstw domowych i przedsiębiorstw.

Stan depozytów i kredytów sektora finansowego pozostaje relatywnie stabilny

Pomimo okresowych wahań, stan depozytów oraz kredytów sektora finansowego ulokowanych w sektorze bankowym, pozostaje w ostatnich latach względnie stabilny. Wprawdzie w okresie I-IX br. stanu tych środków zwiększył się w ujęciu nominalnym o 18,7 mld zł, tj. o 7,3% (rok/rok o 3,7%), a po skorygowaniu o zmiany kursów walutowych o około 15,3 mld zł, tj. o 5,9% (rok/rok o 3,4%), ale większość z tych zmian wynikała ze wskazanej transakcji zawartej przez PKO BP.

Z punktu widzenia kraju pochodzenia, struktura tych środków nie uległa istotnej zmianie – nadal większość stanowią środki, jakie banki otrzymały od nierezydentów (blisko 60%), aczkolwiek w br. odnotowano dalszy wzrost stanu i udziału środków krajowych.

Względna stabilizacja stanu tych środków, prowadzi do stopniowego zmniejszenia ich udziału w strukturze zobowiązań, a w konsekwencji i w całej sumie bilansowej (na koniec września br. stanowiły one 20,1% ogółu zobowiązań oraz 18,0% sumy bilansowej).

Silny napływ depozytów sektora budżetowego

Jednym z głównych czynników obserwowanego w okresie I-IX br. wzrostu zobowiązań sektora bankowego był przyrost depozytów sektora budżetowego, których wartość zwiększyła się o 30,7 mld zł, tj. o 55,4% (rok/rok spadek o 3,4%). Należy jednak mieć na uwadze, że napływ tych środków ma charakter okresowy i jest bardzo silnie skoncentrowany, w rezultacie czego rola depozytów sektora budżetowego w finansowaniu działalności banków pozostaje ograniczona.

Wzrost stanu emisji własnych

W br. niektóre banki dokonały nowych emisji własnych w rezultacie czego odnotowano istotny wzrost stanu tych środków (o 7,9 mld zł, tj. o 14,7%). Rozwój tego źródła finansowania należy ocenić pozytywnie, ale należy mieć na uwadze, że rola tego źródła finansowania nadal pozostaje niewielka, a ponadto charakteryzuje się ono bardzo silną koncentracją (większość przypada na jeden bank państwowy).

Stan pożyczek podporządkowanych pozostał na poziomie z ub.r., a rola tego źródła finansowania pozostaje marginalna.

Wzrost kapitałów

W okresie I-IX br. odnotowano relatywnie wysoki przyrost kapitałów sektora bankowego (o 11,8 mld zł; 7,7%), co wynikało z zatrzymania części zysków za 2013 r., akumulacji zysków bieżącego roku, nowych emisji akcji oraz wzrostu funduszu z tytułu aktualizacji wyceny (głównie aktywów dostępnych do sprzedaży).

Stabilny stan finansowania zagranicznego

W okresie I-IX br. stan środków nierezydentów w ujęciu nominalnym zwiększył się o 13,4 mld zł, tj. o 6,2% (rok/rok o 0,2%), a po wyeliminowaniu zmian kursów walut o około 9,1 mld zł, tj. o około 4,1% (rok/rok obniżył się o 0,3%).

Stabilizacja środków nierezydenta w połączeniu ze wzrostem innych zobowiązań oraz sumy bilansowej spowodowała dalsze zmniejszenie udziału tych środków w strukturze zobowiązań (do 16,8%) oraz sumie bilansowej (do 15,0%), co oznacza zmniejszenie uzależnienia sektora bankowego od finansowania zagranicznego, a tym samym wzrost jego stabilności.

Stabilizacji po stronie zagranicznych zobowiązań banków, towarzyszyło zwiększenie stanu należności banków od nierezydentów (o 16,8 mld zł). W rezultacie spowodowało to nieznaczne zmniejszenie ujemnej luki finansowania zagranicznego (do -153,0 mld zł) i jej udziału w sumie bilansowej (do -9,9%).

Zmniejszenie stanu finansowania od podmiotów macierzystych

W kontekście finansowania zagranicznego, warto odnotować istotną zmianę w strukturze tych środków. O ile dotychczas większość tych środków pochodziła od podmiotów z macierzystej grupy kapitałowej, o tyle w br. odnotowano zmniejszenie stanu tych środków (z 120,1 mld zł na koniec ub.r. do 99,0 mld zł na koniec września br.), co doprowadziło do obniżenia ich udziału w całości środków zagranicznych poniżej 50%. Wynikało to ze zmniejszenia zapotrzebowania na te środki ze strony niektórych podmiotów oraz finalizacji procesu przejęcia Nordea Bank Polska przez PKO BP, w rezultacie czego to bank przejmujący pozyskał odpowiednie finansowanie, które nie jest już wykazywane jako finansowanie od podmiotu z grupy kapitałowej.

W Polsce nie występuje zjawisko „delewarowania" zagranicznych banków

W kontekście finansowania zagranicznego należy ponownie przypomnieć, że w odróżnieniu od innych krajów regionu, w Polsce nie odnotowano w ostatnich latach odpływu kapitału zagranicznego na skutek tzw. „delewarowania" banków zagranicznych[14]. Obserwowane w Polsce zmiany w zakresie finansowania zagranicznego mają inne podłoże i wynikają przede wszystkim z modyfikacji strategii działania niektórych banków. Polegają one na dążeniu do zmniejszenia stopnia uzależnienia od środków z macierzystych grup finansowych oraz na wycofaniu z oferty walutowych kredytów mieszkaniowych. W konsekwencji prowadzi to do stopniowego spadku zapotrzebowania na środki zagraniczne. Istotnym źródłem wahań w poziomie finansowania zagranicznego jest też zmienność kursów walut (około 70% środków nierezydenta stanowią waluty obce) oraz zmienność skali operacji na rynku finansowym dokonywanych przez niektóre podmioty, które finansowane są w oparciu o zasoby instytucji macierzystych. Trzeba mieć też na uwadze, że nie wszystkie banki wchodzące na polski rynek odniosły na nim sukces, jakiego oczekiwały. W konsekwencji, niektóre z nich podejmują decyzje o zaprzestaniu działalności i wyjściu z rynku polskiego, ale zjawisko to nie ma związku ze zjawiskiem „delewarowania" lecz wynika z „czystych" decyzji biznesowych.

[14] Szerzej zob. „Raport o sytuacji banków w 2012 r.", UKNF.

6. STRUKTURA WALUTOWA I TERMINÓW PŁATNOŚCI BILANSU

Wzrost stanu aktywów i pasywów walutowych

Tabela 13. Struktura walutowa bilansu

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2014	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%
Aktywa						
- złotowe	1 084,4	1 080,6	1 134,7	1 171,5	90,9	8,4%
- walutowe	344,6	325,1	358,0	366,2	41,1	12,6%
Pasywa						
- złotowe	1 139,7	1 139,2	1 180,9	1 232,4	93,2	8,2%
- walutowe	289,3	266,5	311,8	305,3	38,8	14,6%
Niedopasowanie walutowe						
- w mld zł	-55,3	-58,6	-46,2	-60,9		
- % sumy bilansowej	-3,9%	-4,2%	-3,1%	-4,0%		

W okresie I-IX br. odnotowano znaczący wzrost stanu aktywów walutowych (o 41,1 mld zł, tj. o 12,6%) oraz pasywów walutowych (o 38,8 mld zł, tj. o 14,6%). Wynikało to głównie ze wskazanej już transakcji zawartej przez PKO BP oraz ze zmian w poziomie i strukturze walutowej lokat instytucji sektora rządowego składanych w banku państwowym. Dodatkowo w kierunku zwiększenia stanu aktywów i pasywów walutowych oddziaływało nieznaczne osłabienie złotego (głównie względem CHF i USD). W rezultacie nastąpiło zwiększenie udziału aktywów i pasywów walutowych w sumie bilansowej (do odpowiednio 23,8% i 19,9%). W konsekwencji tych zjawisk, ujemna luka walutowa sektora bankowego nie uległa większym zmianom (stan -60,9 mld zł; -4,0% sumy bilansowej).

Znaczący wzrost finansowania długoterminowego, ale silny wpływ zdarzeń jednorazowych

Tabela 14. Struktura terminowa bilansu[15]

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2014	
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%
Aktywa	1 461,5	1 440,5	1 525,8	1 568,9	128,5	8,9%
do roku	438,3	417,3	426,5	438,3	21,0	5,0%
1-2 lata	121,4	123,8	121,3	127,2	3,4	2,7%
2-5 lat	254,3	268,1	292,4	311,0	42,9	16,0%
powyżej 5 lat	449,9	446,6	479,0	491,2	44,6	10,0%
bez terminu	197,5	184,6	206,6	201,3	16,6	9,0%
Pasywa	1 422,5	1 401,0	1 487,2	1 531,5	130,5	9,3%
do roku	1 048,8	1 029,1	1 054,4	1 079,8	50,7	4,9%
1-2 lata	58,3	55,7	69,5	67,9	12,1	21,7%
2-5 lat	68,2	76,2	83,3	80,4	4,2	5,5%
powyżej 5 lat	73,2	64,2	95,9	111,7	47,5	74,0%
bez terminu	174,0	175,9	184,0	191,8	15,9	9,1%

W okresie I-IX br. odnotowano istotny wzrost zobowiązań wymagalnych powyżej 1 roku (z 196,1 mld zł na koniec ub.r. do 259,9 mld zł na koniec września br., tj. o 32,5%) i ich udziału w sumie bilansowej (z 14,0% do

[15] System sprawozdawczy FINREP w zakresie struktury terminów płatności opiera się na danych w wartościach nominalnych oraz zawiera pozycję „bez określonego terminu", co powoduje występowanie pewnych zniekształceń i niezgodności (m.in. pomiędzy sumą aktywów i pasywów). Ograniczenia te nie wpływają jednak na istotę prezentowanych zjawisk i wysnuwanych wniosków.

17,0%). Wynikało to jednak głównie ze wskazanej już transakcji zawartej przez PKO BP mającej na celu wspomagać proces przejęcia Nordea Bank Polska (zwiększyło to stan długoterminowych zobowiązań w obu bankach). Dodatkowo, kilku bankom udało się pozyskać dodatkowe środki finansowania długoterminowego. Nieznaczny wpływ miało też osłabienie złotego, które zwiększyło wyrażoną w złotych wartość długoterminowych zobowiązań walutowych.

Duże dysproporcje występujące w strukturze terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów wskazują na oparcie długoterminowej akcji kredytowej na krótkoterminowych depozytach, co powoduje wzrost ryzyka płynności. Dlatego konieczne jest, aby banki kontynuowały działania zmierzające do pozyskania długoterminowych, stabilnych źródeł finansowania.

7. JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO

Jakość portfela kredytowego pozostaje stabilna

Tabela 15. Jakość portfela kredytowego

	Kredyty zagrożone (mld zł)				Zmiana w 2014		Udział (%)			
	09/13	12/13	06/14	09/14	mld zł	%	09/13	12/13	06/14	09/14
Kredyty zagrożone	72,3	72,0	73,0	73,3	1,3	1,8%	7,4%	7,4%	7,2%	7,1%
Sektor finansowy	0,2	0,2	0,4	0,4	0,2	102,6%	0,5%	0,5%	0,8%	0,9%
Sektor niefinansowy	71,8	71,5	72,3	72,6	1,1	1,5%	8,5%	8,5%	8,3%	8,2%
Sektor budżetowy	0,3	0,3	0,3	0,3	0,0	3,3%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%
Gospodarstwa domowe	39,3	39,2	39,8	40,3	1,2	3,0%	7,1%	7,1%	7,0%	6,9%
Konsumpcyjne	19,4	18,5	18,1	18,1	-0,4	-2,0%	15,5%	14,6%	14,1%	13,8%
Mieszkaniowe	9,9	10,5	10,8	11,1	0,6	5,5%	2,9%	3,1%	3,1%	3,2%
Pozostałe	10,0	10,2	10,9	11,1	1,0	9,5%	10,6%	11,0%	11,0%	10,9%
Przedsiębiorstwa	32,4	32,3	32,4	32,2	-0,1	-0,2%	11,5%	11,6%	10,9%	10,6%
MSP	22,0	21,3	21,3	21,5	0,3	1,2%	13,2%	13,0%	12,6%	12,3%
Duże przedsiębiorstwa	10,4	11,0	11,1	10,7	-0,3	-3,0%	9,1%	9,6%	8,7%	8,4%
Kredyty opóźnione w spłacie										
Konsumpcyjne										
do 30 dni	8,7	8,6	8,5	8,0	-0,6	-6,7%	6,7%	6,5%	6,3%	5,8%
> 30 dni	22,4	21,3	20,8	20,6	-0,7	-3,3%	17,0%	16,1%	15,4%	15,0%
Mieszkaniowe										
do 30 dni	13,9	13,0	13,6	13,2	0,2	1,8%	4,1%	3,9%	4,0%	3,8%
> 30 dni	11,7	11,5	11,4	11,5	0,0	0,3%	3,5%	3,4%	3,3%	3,3%

W okresie I-IX br. jakość portfela pozostała stabilna. Wprawdzie stan kredytów zagrożonych zwiększył się (o 1,3 mld zł, tj. o 1,8%; w ujęciu rok/rok wzrost o 1,0 mld zł; 1,4%), ale ich udział w portfelu obniżył się (z 7,4% na koniec ub.r. do 7,1% na koniec września br.).
Przyrost kredytów zagrożonych odnotowano w obszarze pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych, kredytów mieszkaniowych, MSP oraz należności od sektora niefinansowego. Natomiast w pozostałych obszarach obserwowano stabilizację lub zmniejszenie stanu kredytów zagrożonych.
Należy jednak mieć na uwadze, że obraz sytuacji nie jest jednorodny i w niektórych bankach obserwowano pogorszenie jakości portfela kredytowego. W szczególności, należy odnotować pogorszenie jakości portfela kredytowego w sektorze banków spółdzielczych, przejawiające się zwiększeniem stanu kredytów zagrożonych (o 0,6 mld zł, tj. o 18,3%) oraz ich udziału w kredytach ogółem (z 5,9% do 6,4%).

Obserwowany w ostatnich okresach korzystny obraz sytuacji w zakresie jakości portfela kredytowego, należy tłumaczyć kilkoma czynnikami. Po pierwsze, pomimo obserwowanego w drugiej połowie 2012 r. oraz pierwszej połowie 2013 r. silnego spowolnienia tempa wzrostu polskiej gospodarki, sytuacja finansowa sektora przedsiębiorstw pozostawała relatywnie dobra. Jednocześnie postępujące od połowy ub.r. ożywienie gospodarki przekłada się na stopniową poprawę sytuacji finansowej przedsiębiorstw oraz sytuacji na rynku pracy. Po drugie, dokonane przez RPP silne złagodzenie polityki pieniężnej spowodowało znaczące zmniejszenie kosztów obsługi kredytów, co działa stabilizująco lub prowadzi do poprawy sytuacji finansowej części kredytobiorców. Z kolei w przypadku kredytów walutowych korzystny wpływ na jakość portfela wywiera obserwowana w ostatnich okresach stabilizacja kursu złotego oraz utrzymanie rekordowo niskich stóp procentowych przez główne banki centralne. Po trzecie, dzięki podjętym w ostatnich latach działaniom nadzoru bankowego oraz dokonanemu procesowi samoregulacji banków, jak też rozwojowi biur informacji gospodarczych, doszło do istotnego wzmocnienia procesu zarządzania ryzykiem. Jednocześnie silne wzmocnienie bazy kapitałowej (w znacznym stopniu wynikające z działań UKNF) stwarza bankom

większe możliwości w procesie restrukturyzacji zadłużenia. Ponadto, stabilizacji sprawozdawczej jakości portfela kredytowego sprzyja sprzedaż portfela „złych kredytów", która w minionych okresach dotyczyła głównie portfela kredytów konsumpcyjnych, a w bieżącym roku objęła dodatkowo portfel kredytów mieszkaniowych.

Stopniowa stabilizacja jakości kredytów mieszkaniowych

W okresie I-IX br. odnotowano umiarkowany wzrost stanu zagrożonych kredytów mieszkaniowych (o 0,6 mld zł, tj. o 5,5%; rok/rok o 1,2 mld zł, tj. o 12,4%) oraz nieznaczny wzrost ich udziału w portfelu (do 3,2%). Z drugiej strony, obserwowano stabilizację stanu i udziału kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni. Trzeba jednak dodać, że ten pozytywny obraz w znacznym stopniu wynikał z pierwszej dużej transakcji sprzedaży portfela „złych" kredytów mieszkaniowych, jaką przeprowadził jeden z dużych banków.

Obecnie trudno jest stwierdzić, na ile obserwowana stabilizacja jest trwałym zjawiskiem. Niewątpliwie dokonane w ostatnich okresach wzmocnienie procedur kredytowych, jak też wzrost świadomości ryzyka po stronie klientów zaczynają przynosić pozytywne efekty. Proces jest ten wzmocniony przez środowisko rekordowo niskich stóp procentowych (tak złotowych, jak i walutowych).

W kontekście wysokiej jakości kredytów mieszkaniowych na tle innych rodzajów kredytów, UKNF stale przypomina, że portfel ten generuje szereg rodzajów potencjalnego ryzyka dla klientów, banków i gospodarki.
W szczególności wynika ono z dominującej roli tych kredytów w bilansie sektora bankowego (na koniec września br. stanowiły one 40,5% kredytów dla sektora niefinansowego oraz 22,4% sumy bilansowej sektora, przy czym w niektórych bankach udział ten był znacznie wyższy), wysokiego udziału kredytów walutowych generujących szereg rodzajów ryzyka, jak też wysokiego LTV dużej części portfela kredytowego (ponad 500 tys. kredytów o LTV > 80%, w tym ponad 200 tys. kredytów o LTV > 100%), co wzbudza obawy o sytuację kredytobiorców, którzy zostaliby objęci procesami windykacji oraz może mieć niekorzystny wpływ na sytuację banków mających duży portfel kredytów o takich parametrach. Dodatkowe ryzyko wynika z kredytów udzielonych w ramach programu „Rodzina na swoim" („skokowy" wzrost rat spłaty), ograniczonej płynności na rynku nieruchomości, niezadowalających baz danych o rynku nieruchomości i sytuacji finansowej klientów, silnego zróżnicowania cen nieruchomości utrudniającego ich właściwą wycenę oraz braku w pełni zadowalających źródeł finansowania. W końcu należy mieć na uwadze kwestie społeczne i prawne związane z realizacją zabezpieczeń (na koniec ub.r. w portfelach banków było ponad 50 tys. kredytów zagrożonych, które były zabezpieczone na nieruchomości mieszkalnej, co oznacza że około 100-150 tys. osób było dotkniętych problemem obsługi tych kredytów).
Mając na uwadze te potencjalne zagrożenia, KNF dokonała w ub.r. nowelizacji Rekomendacji S, której pełne wcielenie do powszechnej praktyki bankowej zwiększy bezpieczeństwo banków i ich klientów, jak też będzie sprzyjać stabilnemu, długookresowemu rozwojowi rynku nieruchomości. Obecnie UKNF dokonuje przeglądu dostosowania banków do postanowień Rekomendacji i zwraca uwagę, na szczególnie niekorzystne praktyki występujące przy udzielaniu niektórych kredytów, tj. m.in. przyjmowanie do wyliczania zdolności kredytowej kosztów utrzymania na poziomie minimum socjalnego lub niższym, DTI niedostosowane do sytuacji dochodowej kredytobiorców oraz niedoszacowanie ryzyka stopy procentowej.

Poprawa jakości kredytów konsumpcyjnych

W okresie I-IX br. jakość kredytów konsumpcyjnych uległa nieznacznej poprawie, przejawiającej się w zmniejszeniu stanu kredytów zagrożonych i opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni (odpowiednio o 0,4 mld zł i 0,7 mld zł; rok/rok o 1,3 mld zł i 1,8 mld zł) i ich udziału w portfelu (do odpowiednio 13,8% i 15,0%).

W kontekście obserwowanej poprawy, należy jednak mieć na uwadze, że pozytywne obserwacje wynikają z kontynuacji sprzedaży części portfela „złych" kredytów lub przeniesienia ich do ewidencji pozabilansowej (w ramach tych operacji banki planują wyksięgować w br. z bilansu kredyty o łącznej wartości 2,5 mld zł). Dodatkowo poprawie jakości kredytów sprzyjał wzrost akcji kredytowej prowadzący do obniżenia udziału kredytów zagrożonych i opóźnionych w spłacie.

Relatywnie wysoki przyrost kredytów zagrożonych w obszarze pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych

Jakość pozostałych kredytów dla gospodarstw mierzona ich udziałem w portfelu pozostała stabilna (obniżenie z 11,0% do 10,9%), co wynikało ze znacznego wzrostu całego portfela tych kredytów. Uwagę jednak zwraca relatywnie wysoki przyrost stanu kredytów zagrożonych (1,0 mld zł, tj. o 9,5%), co związane było z ich zwiększeniem w obszarze kredytów udzielonych na bieżącą działalność drobnych przedsiębiorstw (o 0,8 mld zł), a w mniejszym stopniu w obszarze kredytów na finansowanie nieruchomości (0,2 mld zł). Przyrost stanu tych kredytów po części wynikał jednak również ze zmian klasyfikacji w jednym z dużych banków.

Poprawa jakości kredytów dla przedsiębiorstw

W okresie I-IX br. jakość kredytów dla sektora przedsiębiorstw uległa poprawie, przejawiającej się w nieznacznym zmniejszeniu stanu kredytów zagrożonych (o 0,1 mld zł; rok/rok o 0,2 mld zł) oraz obniżeniu ich udziału w portfelu (z 11,6% do 10,6%), dzięki znacznemu zwiększeniu stanu całego portfela kredytowego. Pozytywne zjawiska obserwowano zarówno w portfelu kredytów dla dużych przedsiębiorstw, jak i MSP, choć w przypadku MSP zmniejszeniu udziału kredytów zagrożonych towarzyszyło jednak nieznaczne zwiększenie ich stanu.

Stabilizacja jakości portfela kredytów dla przedsiębiorstw wspierana jest przez ożywienie gospodarki i związaną z tym poprawę sytuacji finansowej przedsiębiorstw (w okresie I-IX br. wynik finansowy netto sektora przedsiębiorstw wyniósł 74,5 mld zł i był o 6,0% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r., poprawie uległy też wskaźniki płynności)[16], jak też rekordowo niskie stopy procentowe, które istotnie zmniejszają koszty obsługi zadłużenia.

[16] Zob. „Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych", GUS.

Jakość kredytów zdeterminowana przez rozwój sytuacji gospodarczej

Z punktu widzenia jakości portfela kredytowego w przyszłych okresach kluczowe znaczenie będzie miał rozwój sytuacji makroekonomicznej. W przypadku utrzymania się wyraźnego ożywienia gospodarki, będzie to pozytywnie wpływało na sytuację finansową części kredytobiorców i prowadziło do poprawy jakości portfela kredytowego.

Pozytywny wpływ wywiera też środowisko niskich stóp procentowych, choć trzeba mieć na uwadze, że może ono też wywoływać niekorzystne zjawiska (m.in. prowadzić do zmniejszenia skłonności do oszczędzania, nadmiernego zadłużenia części gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, jak też poszukiwania inwestycji charakteryzujących się wyższymi stopami zwrotu, ale i wyższym ryzykiem), które mogą się uwidocznić dopiero w przyszłości.

W długim okresie, pozytywny wpływ na jakość portfela kredytowego będą miały też znowelizowane w ostatnich okresach rekomendacje KNF oraz inne działania podejmowane przez nadzór bankowy, które wcielone do powszechnej praktyki bankowej powinny istotnie wzmocnić proces zarządzania ryzykiem kredytowym, jak też wzmocnić bezpieczeństwo kredytobiorców.

SPIS TABEL

Tabela 1. Adekwatność kapitałowa 11
Tabela 2. Współczynniki kapitałowe 12
Tabela 3. Wybrane miary płynności 14
Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego 15
Tabela 5. Czynniki zmiany wyniku finansowego netto sektora bankowego w 2014 15
Tabela 6. Saldo odpisów i rezerw 17
Tabela 7. Wybrane miary efektywności działania 18
Tabela 8. Portfel kredytowy 19
Tabela 9. Kredyty dla gospodarstw domowych 20
Tabela 10. Kredyty dla przedsiębiorstw 23
Tabela 11. Wybrane aktywa płynne 24
Tabela 12. Źródła finansowania 26
Tabela 13. Struktura walutowa bilansu 29
Tabela 14. Struktura terminowa bilansu 29
Tabela 15. Jakość portfela kredytowego 31

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: knf@knf.gov.pl

www.knf.gov.pl